A TÖRVÉNYSZÉK ÍTÉLETE (nyolcadik tanács)

2010. május 19.*

A T-18/05. sz. ügyben,

az **IMI plc** (székhelye: Birmingham, Warwickshire [Egyesült Királyság]),

az **IMI Kynoch Ltd** (székhelye: Birmingham),

a **Yorkshire Copper Tube** (székhelye: Liverpool, Merseyside [Egyesült Királyság])

(képviselik őket: M. Struys és D. Arts ügyvédek)

felpereseknek

az **Európai Bizottság** (képviselik: É. Gippini Fournier és S. Noë, meghatalmazotti minőségben)

alperes ellen

* Az eljárás nyelve: angol.

egyrészről az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügy) 2004. szeptember 3-án hozott C (2004) 2826 bizottsági határozat 1. cikke h)–j) pontjának és 2. cikke f) pontjának megsemmisítése iránti kérelme, másrészről pedig másodlagosan az e határozatban a felperesekre kiszabott bírság összegének csökkentése iránti kérelme tárgyában,

A TÖRVÉNYSZÉK (nyolcadik tanács),

tagjai: M. E. Martins Ribeiro elnök, S. Papasavvas és N. Wahl (előadó) bírák,

hivatalvezető: N. Rosner tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2008. november 24-i tárgyalásra,

meghozta a következő

Ítéletet

A jogvita előzményei

1 Az IMI plc, az IMI Kynoch Ltd és a Yorkshire Copper Tube (a továbbiakban együtt: IMI-csoport vagy felperesek) nemzetközi tervezővállalat-csoport részét képezik, amelyeknek az anyavállalata, az IMI a Londoni Tőzsdén (London Stock Exchange) jegyzett, angol jog szerinti társaság.

1. *A közigazgatási eljárás*

2 A Mueller Industries Inc. (a továbbiakban: Mueller) 2001. januári információközlését követően az Európai Közösségek Bizottsága 2001 márciusában [az EK 81.] és [az EK 82. cikk] végrehajtásáról szóló első, 1962. február 6-i 17. tanácsi rendelet (HL 1962. 13., 204. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 3. o.) 14. cikke értelmében bejelentés nélkül vizsgálatokat tartott több, a rézcsövek ágazatában tevékenykedő vállalkozás helyiségeiben.

3 A KME Germany AG (korábban KM Europa Metal AG), valamint az Outokumpu Oyj és a Luvata Oy (korábban Outokumpu Copper Products Oy) (a továbbiakban együtt: Outokumpu-csoport) helyiségeiben 2001 április 9-én és 10-én további vizsgálatokat tartottak. Az Outokumpu a kartellügyek esetében a bírságok alóli mentességről és a bírságok csökkentéséről szóló bizottsági közlemény (HL 1996. C 207., 4. o.; a továbbiakban: 1996. évi engedékenységi közlemény) alapján 2001. április 9-én felajánlotta, hogy mind az ipari csövek, mind pedig a vízvezetékcsövek vonatkozásában együttműködik a Bizottsággal. A további vizsgálatokat követően a Bizottság a rézcsövekkel kapcsolatos vizsgálatát a következő három külön eljárásra különítette el: a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügy, a COMP/E-1/38.121 – „szerelvények”-ügy és a COMP/E-1/38.240 – „ipari csövek”-ügy.

4 Az Outokumpu-csoport a 2001. május 30-i levelében néhány melléklet kíséretében a rézcsövek ágazatát és az azzal kapcsolatos versenyellenes megállapodásokat leíró memorandumot küldött a Bizottságnak.

5 A COMP/E-1/38.240 – „ipari csövek”-ügyben a Bizottság kezdeményezésére 2002. június 5-én megbeszéléseket tartottak az Outokumpu-csoport képviselőivel az e vállalkozás által felajánlott együttműködéssel kapcsolatban. Ez utóbbi közölte továbbá, hogy kész arra, hogy a Bizottság kérdéseket tegyen fel a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügy tárgyát képező megállapodások által érintett alkalmazottjainak.

6 A COMP/E-1/38.240 – „ipari csövek”-ügyben a Bizottság 2002 júliusában a 17. rendelet 11. cikke alapján egyrészről tájékoztatáskérést intézett a Wieland-Werke AG-hoz (a továbbiakban: Wieland) és a KME-csoporthoz (tagjai: a KME Germany, a KME France SAS [korábban Tréfimétaux SA] és a KME Italy SpA [korábban Europa Metalli SpA]), másrészről pedig felkérte az Outokumpu-csoportot további információk megküldésére. A KME-csoport az említett tájékoztatáskérésre 2002. október

15-én válaszolt. Válasza egy nyilatkozatot és arra vonatkozó kérelmet is tartalmazott, hogy a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügyben alkalmazzák rá az 1996. évi engedékenységi közleményt. Továbbá a KME-csoport megengedte a Bizottságnak, hogy a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügyben felhasználjon minden, a COMP/E-1/38.240 – „ipari csövek”-ügyben szolgáltatott információt.

7 A Wieland 2003. január 23-án nyilatkozatot küldött a Bizottságnak, amelyben kérte, hogy a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügyben alkalmazzák rá az 1996. évi engedékenységi közleményt.

8 A COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügyben a Bizottság 2003. március 3-án tájékoztatáskérést intézett a Boliden-csoporthoz (tagjai: a Boliden AB, az Outokumpu Copper Fabrication AB [korábban Boliden Fabrication AB] és az Outokumpu Copper BCZ SA [korábban Boliden Cuivre & Zinc SA]), a HME Nederland BV-hez (a továbbiakban: HME) és a Chalkor AE Epexergasias Metallonhoz (a továbbiakban: Chalkor), valamint 2003. március 20-án az IMI-csoporthoz.

9 A Chalkor képviselői 2003. április 9-én találkoztak a Bizottság képviselőivel, és a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügyben kérték az 1996. évi engedékenységi közlemény alkalmazását.

10 A Bizottság a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügyben 2003. augusztus 29-én az érintett társaságokhoz címzett kifogásközlést fogadott el. Miután az említett társaságok elektronikus formában hozzáférhettek az ügy irataihoz, és

benyújtották írásbeli észrevételeiket, a HME kivételével 2003. november 28-án meghallgatáson vettek részt.

11 A Bizottság 2003. december 16-án az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/38.240 – „ipari csövek”-ügy) meghozta a C (2003) 4820 végleges határozatot, amelynek összefoglalóját az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* 2004. április 28-án tették közzé (HL L 125., 50. o.).

2. *A megtámadott határozat*

12 A Bizottság 2004. szeptember 3-án az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügy) meghozta a C (2004) 2826 határozatot (a továbbiakban: megtámadott határozat), amelynek összefoglalóját az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* 2006. július 13-án tették közzé (HL L 192., 21. o.).

13 A megtámadott határozat különösen a következő rendelkezéseket tartalmazza:

„*1. cikk*

A következő vállalkozások megsértették az [EK] 81. cikk (1) bekezdésének és 1994. január 1-jétől az EGT-Megállapodás 53. cikke (1) bekezdésének rendelkezéseit azáltal, hogy a megjelölt időszakokban az árak rögzítésére és a piacok felosztására irányuló

megállapodások és összehangolt magatartások összességében vettek részt a rézből készült vízvezetékcsövek ágazatában:

a) a Boliden […] az [Outokumpu Copper Fabricationnal] és az [Outokumpu Copper BCZ-vel] együttesen 1988. június 3-tól 2001. március 22-ig;

b) az [Outokumpu Copper Fabrication] a Boliden […]-vel és az [Outokumpu Copper BCZ-vel] együttesen 1988. június 3-tól 2001. március 22-ig;

c) az [Outokumpu Copper BCZ] a Boliden […]-vel és az [Outokumpu Copper Fabricationnal] együttesen 1988. június 3-tól 2001. március 22-ig;

d) az Austria Buntmetall AG:

   i. a Buntmetall Amstetten [GmbH-val] együttesen legalább 1998. augusztus 29-től 1999. július 8-ig, és

   ii. a [Wielanddal] és a Buntmetall Amstetten […]-val együttesen 1999. július 9-től 2001. március 22-ig;

e) a Buntmetall Amstetten […]:

   i. az Austria Buntmetall […]-val együttesen legalább 1998. augusztus 29-től 1999. július 8-ig, és

ii. a [Wielanddal] és az Austria Buntmetall […]-val együttesen 1999. július 9-től 2001. március 22-ig;

f) a [Chalkor] legalább 1998. augusztus 29-től legalább 1999. szeptember elejéig;

g) a [HME] legalább 1998. augusztus 29-től 2001. március 22-ig;

h) az IMI […] az IMI Kynoch […]-vel és a Yorkshire Copper Tube […]-vel együttesen 1989. szeptember 29-től 2001. március 22-ig;

i) az IMI Kynoch […] az IMI […]-vel és a Yorkshire Copper Tube […]-vel együttesen 1989. szeptember 29-től 2001. március 22-ig;

j) a Yorkshire Copper Tube […] az IMI […]-vel és az IMI Kynoch […]-vel együttesen 1989. szeptember 29-től 2001. március 22-ig;

k) a [KME Germany]:

i. önállóan 1988. június 3-tól 1995. június 19-ig, és

ii. a [KME France-szal] és a [KME Italyval] együttesen 1995. június 20-tól 2001. március 22-ig;

l) a [KME Italy]:

i. a [KME France-szal] együttesen 1989. szeptember 29-től 1995. június 19-ig, és

ii. a [KME Germanyvel] és a [KME France-szal] együttesen 1995. június 20-tól 2001. március 22-ig;

m) a [KME France]:

i. a [KME Italyval] együttesen 1989. szeptember 29-től 1995. június 19-ig, és

ii. a [KME Germanyvel] és a [KME Italyval] együttesen 1995. június 20-tól 2001. március 22-ig;

[…]

s) az Outokumpu […] a [Luvatával] együttesen 1989. szeptember 29-től 2001. március 22-ig;

t) a [Luvata] az Outokumpu […]-val együttesen 1989. szeptember 29-től 2001. március 22-ig;

u) a [Wieland]:

i. önállóan 1989. szeptember 29-től 1999. július 8-ig, és

ii. az Austria Buntmetall […]-val és a Buntmetall Amstetten […]-val együttesen 1999. július 9-től 2001. március 22-ig.

2. cikk

Az 1. cikkben említett jogsértések miatt kiszabott bírságok a következők:

a) a Boliden […], az [Outokumpu Copper Fabrication] és az [Outokumpu Copper BCZ] esetében egyetemlegesen: 32,6 millió euró;

b) az Austria Buntmetall […] és a Buntmetall Amstetten […] esetében egyetemlegesen: 0,6695 millió euró;

c) az Austria Buntmetall […], a Buntmetall Amstetten […] és a [Wieland] esetében egyetemlegesen: 2,43 millió euró;

d) a [Chalkor] esetében: 9,16 millió euró;

e) a [HME] esetében: 4,49 millió euró;

f) az IMI […], az IMI Kynoch […] és a Yorkshire Copper Tube […] esetében egyetemlegesen: 44,98 millió euró;

g) a [KME Germany] esetében: 17,96 millió euró;

h) a [KME Germany], a [KME France] és a [KME Italy] esetében egyetemlegesen: 32,75 millió euró;

i) a [KME Italy] és a [KME France] esetében egyetemlegesen: 16,37 millió euró;

j) az Outokumpu […] és a [Luvata] esetében egyetemlegesen: 36,14 millió euró;

k) a [Wieland] esetében egyénileg: 24,7416 millió euró.

[…]"

14 A Bizottság úgy vélte, hogy a kérdéses vállalkozások egységes, folyamatos, összetett és – a Boliden-csoport, a KME-csoport és a Wieland esetében – több elemből álló jogsértésben (a továbbiakban: kartell vagy kérdéses jogsértés) vettek részt. A Bizottság kifejtette, hogy a megtámadott határozat a nemzeti megállapodásokat mint olyanokat nem érinti (a megtámadott határozat (2) és (106) preambulumbekezdése).

Az érintett termékek és piacok

15 Az érintett ágazat, a rézcsőgyártási ágazat két termékcsoportot foglal magában, azaz egyrészről az ipari csöveket, amelyek végső felhasználásuk alapján különböző alcsoportokba sorolhatók (légkondicionálás és hűtés, szerelvények, gázfűtés, szűrés-szárítás és távközlés), másrészről pedig a „szanitercsöveknek" is nevezett vízvezetékcsöveket, amelyeket az építőipar víz-, gáz-, olaj- és fűtőszerelvényekhez használ (a megtámadott határozat (3) preambulumbekezdése).

16 A Bizottság úgy vélte, hogy a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek"-ügy és a COMP/E-1/38.240 – „ipari csövek"-ügy két különálló jogsértést érint. E tekintetben elsősorban azon tényre támaszkodott, hogy „egyrészről a vízvezetékcsövekre, másrészről pedig az ipari csövekre vonatkozó megállapodásokban különböző vállalkozások (és e vállalkozások különböző alkalmazottjai) vettek részt, és e megállapodások rendszere is eltér". A Bizottság továbbá úgy vélte, hogy az érintett ügyfélkör, a végső felhasználás és a termékek műszaki jellemzői tekintetében a vízvezetékcsövek ágazata eltér az ipari csövek ágazatától (a megtámadott határozat (4) és (5) preambulumbekezdése).

17 A rézből készült vízvezetékcsöveket illetően a Bizottság a megtámadott határozatban megállapította, hogy e termékcsoport két „termékalcsoportot" foglal magában: egyrészről a sima, rézből készült vízvezetékcsöveket, másrészről pedig a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsöveket. Megjegyezte, hogy „a sima, rézből készült vízvezetékcsövek és a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövek nem feltétlenül helyettesíthetők egymással, és a közösségi versenyjog alkalmazásában az érintett piac meghatározásáról szóló bizottsági közlemény (HL 1997. C 372., 5. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 155. o.) fényében különálló termékpiacokat alkothatnak". A megtámadott határozat meghozatala érdekében azonban a Bizottság úgy vélte, hogy e két „termékalcsoportot" „egy és ugyanazon termékcsoportnak [kell tekinteni] […], mivel lényegében ugyanazon vállalkozások (és e vállalkozások ugyanazon alkalmazottai) vettek részt az e két termékalcsoportra vonatkozó

megállapodásokban, és a megállapodásokat hasonlóan alakították ki" (a megtámadott határozat (13) és (459) preambulumbekezdése).

18 A megtámadott határozatban a Bizottság megjegyezte továbbá, hogy az érintett földrajzi piac az Európai Gazdasági Térség (EGT). Úgy vélte, hogy az EGT-ben 2000-ben a sima, rézből készült vízvezetékcsövek piacának értéke körülbelül 970,1 millió euró, a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövek piacának értéke pedig 180,9 millió euró volt. Az EGT-ben 2000-ben következésképpen 1151 millió euróra becsülték e két piac együttes értékét (a megtámadott határozat (17) és (23) preambulumbekezdése).

A kérdéses jogsértés összetevői

19 A Bizottság kiemelte, hogy a kérdéses jogsértés három különálló, azonban egymással összefüggő formában nyilvánult meg (a megtámadott határozat (458) és (459) preambulumbekezdése). A kartell első ága a „SANCO-gyártók" között kötött megállapodásokban állt. A kérdéses jogsértés második ága a „WICU- és Cuprotherm-gyártók" között kötött megállapodásokat foglalta magában. Végül a kartell harmadik ága a sima, rézből készült vízvezetékcsövek gyártóinak szélesebb csoportján belül kötött megállapodásokra vonatkozott, és „kiterjedt európai megállapodásoknak" nevezték.

A „SANCO-gyártók" közötti megállapodások

20 A SANCO egy védjegy és egyúttal a magas minőségű rozsdamentes rézből készült vízvezetékcsövek gyártására szolgáló különleges műszaki eljárás megnevezése is. A technikát 1980-ban szabadalmaztatta az Usines à cuivre et à zinc vállalkozás.

A Boliden-csoport volt a gyártási eljárás eredeti szabadalmának jogosultja annak 2000-ben való lejártáig, azonban nem volt a SANCO védjegy jogosultja valamennyi európai országban. Versenytársa, a KME-csoport több európai országban kérte a SANCO védjegy lajstromozását, és azt a saját nevére lajstromozták is. Ezt követően a KME-csoport az eredeti szabadalomhoz képest szabadalmaztatott néhány továbbfejlesztést, és a két versenytárs a szabadalmaikra, illetve védjegyeikre kölcsönös licenciákat adott egymásnak. A KME-csoport és a Boliden-csoport 1981 óta védjegy- és szabadalmi licenciát adott a Wielandnak (a megtámadott határozat (115)–(118) preambulumbekezdése).

21 A Bizottság a megtámadott határozatban úgy vélte, hogy a SANCO-gyártók közötti megállapodások 1988 óta túllépik a „licenciaadók" és „licenciavevők" közötti egyszerű viszonyt. A Bizottság szerint e gyártók, azaz a KME-csoport, a Boliden-csoport és a Wieland között 1988 júniusától 1994 első félévének végéig megállapodások álltak fenn az árcélkitűzésekre és az árengedmények mértékére, valamint az értékesítések és a piaci részesedések felosztására vonatkozóan (a továbbiakban: SANCO-megállapodások). E megállapodások végrehajtását elsősorban úgy kísérték figyelemmel, hogy a „SANCO-gyártók" közölték egymással a gyártásukra és értékesítéseikre vonatkozó számadatokat (a megtámadott határozat (125)–(146) és (456) preambulumbekezdése).

A „WICU- és Cuprotherm-gyártók" közötti megállapodások

22 A WICU és a Cuprotherm szabadalom tárgyát képező, műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövekre vonatkozó védjegyek.

23 A WICU-védjegy és a hozzá kapcsolódó szabadalmak jogosultja a KME-csoport, amely többek között védjegy- és szabadalmi licenciát adott a Wielandnak. Ezzel szemben a Cuprotherm védjegy és a hozzá kapcsolódó szabadalom jogosultja a Wieland, amely védjegy- és szabadalmi licenciát adott a KME-csoportnak (a megtámadott határozat (121) preambulumbekezdése).

24 A Bizottság a megtámadott határozatban úgy vélte, hogy a KME-csoport és a Wieland között a WICU- és Cuprotherm-csövekre vonatkozóan kötött megállapodások túllépik a „licenciaadók" és „licenciavevők" közötti egyszerű viszonyt. A KME-csoport és a Wieland a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezeték-csövekre vonatkozó érzékeny információk cseréjében, valamint a mennyiségek és árak összehangolásában megnyilvánuló versenyellenes kapcsolatokat tartott fenn (a továbbiakban: WICU- és Cuprotherm-megállapodások) (a megtámadott határozat (149) preambulumbekezdése).

Kiterjedt európai megállapodások

25 A megtámadott határozatban a Bizottság kiemelte, hogy a kérdéses jogsértésnek a SANCO-megállapodásokkal, valamint a WICU- és Cuprotherm-megállapodásokkal párhuzamosan egy harmadik ága is van, amely a sima, rézből készült vízvezetékcsövek gyártói szélesebb csoportjának tagjai közötti megállapodásokat foglalja magában (a megtámadott határozat (102), (104), (105), (108)–(111), (147), (148), (461) és (462) preambulumbekezdése).

26 E szélesebb csoportban eredetileg öten vettek részt, azaz a KME-csoport, a Wieland, az Outokumpu-csoport, az IMI-csoport és a Mueller (a továbbiakban: az ötök csoportja). A Chalkor, a HME, a Boliden-csoport és az (Austria Buntmetallból és a Buntmetall Amstettenből álló) Buntmetall-csoport csatlakozásával az e csoportban

részt vevők száma kilencre emelkedett (a továbbiakban: a kilencek csoportja) (a megtámadott határozat (216) preambulumbekezdése).

27 A Bizottság szerint e kilenc résztvevő a jövőbeli piaci részesedésekre vonatkozó célkitűzés meghatározása érdekében a referenciaév piaci részesedéseire támaszkodva megpróbálta stabilizálni a sima, rézből készült vízvezetékcsövek piacát. Továbbá a megtámadott határozatban úgy vélte, hogy az említett résztvevők megállapodtak az érzékeny információk cseréjében, a piaci részesedések felosztásában, az értékesítési mennyiségek nyomon követésében, a piaconkénti „vezető" mechanizmusában, valamint az ártáblázatokat, „irányárak" alkalmazását és árengedményeket magában foglaló árösszehangolásban (a megtámadott határozat (192) preambulumbekezdése).

A kérdéses jogsértés időtartama és folyamatos jellege

28 A Bizottság a megtámadott határozatban kiemelte, hogy a kérdéses jogsértés a KME-csoport és a Boliden-csoport esetében 1988. június 3-án, az IMI-csoport, az Outokumpu-csoport és a Wieland esetében 1989. szeptember 29-én, a Mueller esetében 1997. október 21-én, valamint a Chalkor, a Buntmetall-csoport és a HME esetében pedig legkésőbb 1998. augusztus 29-én kezdődött. A Bizottság a jogsértés befejeződésének időpontjául 2001. március 22-ét fogadta el, kivéve a Mueller és a Chalkor esetében, akik a Bizottság szerint 2001. január 8-án, illetve 1999 szeptemberében szüntették meg a kartellben való részvételüket (a megtámadott határozat (597) preambulumbekezdése).

29 Ami a kérdéses jogsértés folyamatos jellegét illeti, a Bizottság a Boliden-csoportot, az IMI-csoportot, a KME-csoportot, az Outokumpu-csoportot és a Wielandot illetően a megtámadott határozatban kiemelte, hogy noha a kartelltevékenység egyrészről

az 1990 és 1992 decembere közötti, másrészről pedig az 1994 júliusa és 1997 júliusa közötti időszakban kevésbé volt jelentős, a jogsértő tevékenység azonban sosem szűnt meg teljesen, ily módon a kérdéses jogsértés ténylegesen egy egységes, el nem évült jogsértésnek minősül (a megtámadott határozat (466), (471), (476), (477) és (592) preambulumbekezdése).

30 A HME-t, a Buntmetall-csoportot és a Chalkort illetően a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság az 1998. augusztus 29. előtti időszak vonatkozásában nem tudta bizonyítani a kartellben való részvételüket (a megtámadott határozat (592) és (597) preambulumbekezdése).

A bírságok összegének meghatározása

31 A Bizottság a megtámadott határozatban [az EK 81. cikkben] és [az EK 82. cikkben] meghatározott versenyszabályok végrehajtásáról szóló, 2002. december 16-i 1/2003/EK tanácsi rendelet (HL 2003. L 1., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 2. kötet, 205. o.) 23. cikkének (2) bekezdése és a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése alapján bírságokat szabott ki a Boliden-csoportra, Buntmetall-csoportra, a Chalkorra, a HME-re, az IMI-csoportra, a KME-csoportra, az Outokumpu-csoportra és a Wielandra (a megtámadott határozat (842) preambulumbekezdése és 2. cikke).

32 A Bizottság a bírságok összegét a kérdéses jogsértés súlya és időtartama, azaz az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdésében és a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdésében kifejezetten említett két kritérium alapján állapította meg, amely rendelkezések a megtámadott határozat szerint a kérdéses jogsértés időpontjában alkalmazandók voltak (a megtámadott határozat (601)–(603) preambulumbekezdése).

33 Az egyes vállalkozásokra kiszabott bírság összegének megállapítása érdekében a Bizottság a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése és az [ESZAK 65. cikk] (5) bekezdése alapján kiszabott bírság megállapításának módszeréről szóló iránymutatásban (HL 1998. C 9., 3. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 171. o.) (a továbbiakban: iránymutatás) meghatározott módszert alkalmazta, noha arra szisztematikusan nem hivatkozott. A Bizottság a megtámadott határozatban megvizsgálta továbbá, hogy az érintett vállalkozások megfelelnek-e – és ha igen, akkor mennyiben – az 1996. évi engedékenységi közleményben megállapított követelményeknek.

A bírságok kiindulási összege

– A jogsértés súlya

34 A kérdéses jogsértés súlyának értékelését illetően a Bizottság figyelembe vette a jogsértés jellegét, a piacra gyakorolt tényleges hatását, az érintett földrajzi piac kiterjedését és az említett piac méretét (a megtámadott határozat (605) és (678) preambulumbekezdése).

35 A Bizottság úgy érvelt, hogy a jelen ügyben szóban forgó, a piacok felosztására és az árak rögzítésére irányuló magatartások jellegüknél fogva különösen súlyos jogsértésnek minősülnek, és úgy vélte, hogy a kartell által érintett földrajzi piac megfelel az EGT területének. A Bizottság figyelembe vette azon tényt is, hogy a rézből készült vízvezetékcsövek piaca igen jelentős ipari ágazatot képez, amelynek értékét az EGT-ben 2000-ben, a kartell utolsó teljes évében 1 151 millió euróra becsülték (a megtámadott határozat (606) és (674)–(678) preambulumbekezdése).

36 A piacra gyakorolt tényleges hatást illetően a Bizottság kiemelte, hogy elegendő bizonyíték áll rendelkezésre annak bizonyításához, hogy a kartell összességében hatást gyakorolt az érintett piacra, különösen az árakra, még ha e hatást lehetetlen is pontosan számszerűsíteni (a megtámadott határozat (670) és (673) preambulumbekezdése). A Bizottság e megállapítás során közelebbről több ténykörülményre is támaszkodott. Először is a kartell működtetését vette alapul azon tényre hivatkozva, hogy a résztvevők információkat cseréltek az értékesítési mennyiségekre és az árszintekre vonatkozóan (a megtámadott határozat (629) és (630) preambulumbekezdése).

37 Másodszor figyelembe vette azon körülményt, hogy a kartell tagjai az EGT-ben a piac jelentős részével, azaz 84,6%-ával rendelkeztek (a megtámadott határozat (635) preambulumbekezdése).

38 Harmadszor a Bizottság a kartell tagjai által a kartelltalálkozókkal összefüggésben készített táblázatokra, memorandumokra és feljegyzésekre támaszkodott. E dokumentumok arra utalnak, hogy az árak a kartell bizonyos időszakaiban emelkedtek, és a kartell tagjai a korábbi időszakokhoz képest további bevételekre tettek szert. Az említett dokumentumok közül néhány azt mutatja, hogy a kartellben részt vevő személyek úgy vélték, hogy a kartell az érintett vállalkozások számára lehetővé tette árcélkitűzéseik elérését. A Bizottság továbbá a Boliden-csoport egyik társaságának korábbi igazgatója, M. által, valamint a Wieland, a Boliden-csoport és a Mueller által együttműködéseik keretében tett nyilatkozatokra is támaszkodott (a megtámadott határozat (637)–(654) preambulumbekezdése).

39 Végül a Bizottság megállapította, hogy a kartell egyes résztvevőinek piaci részesedése a kartell teljes időtartama alatt viszonylag állandó maradt, még ha a résztvevők ügyfelei néha változtak is (a megtámadott határozat (671) preambulumbekezdése).

40 A Bizottság az alapján megállapította, hogy az érintett vállalkozások különösen súlyos jogsértést követtek el (a megtámadott határozat (680) preambulumbekezdése).

– Eltérő bánásmód

41 A Bizottság a megtámadott határozatban négy csoportot határozott meg, amelyek szerinte a vállalkozásoknak a kérdéses jogsértésben való viszonylagos jelentőségét mutatják. A Bizottság a kartell tagjait annak alapján sorolta be több kategóriába, hogy a kartell egyes résztvevői az EGT-ben az érintett termékek 2000-ben való értékesítése tekintetében milyen piaci részesedéssel rendelkeztek. Következésképpen a Bizottság a KME-csoportot az érintett piac fő szereplőjének tekintette, és az első kategóriába sorolta. A Wieland-csoportot (tagjai: a Wieland és a Buntmetall-csoport, amelynek irányítását a Wieland 1999 júliusában megszerezte), az IMI-csoportot és az Outokumpu-csoportot e piac közepes méretű szereplőjének tekintette, és a második kategóriába sorolta. A Bizottság a Boliden-csoportot a harmadik kategóriába sorolta. A HME és a Chalkor a negyedik kategóriában szerepel (a megtámadott határozat (681)–(692) preambulumbekezdése).

42 A piaci részesedéseket az egyes jogsértő vállalkozások által a sima, rézből készült vízvezetékcsövek és a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövek együttes piacán a vízvezetékcsövek értékesítésével elért forgalom alapján határozták meg. Ennélfogva a WICU- és Cuprotherm-csöveket nem értékesítő vállalkozások piaci részesedéseit úgy határozták meg, hogy a sima, rézből készült vízvezetékcsövekkel elért forgalmukat elosztották a sima és a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövek piacának együttes méretével (a megtámadott határozat (683) és (692) preambulumbekezdése).

43 A Bizottság következésképpen a bírságok kiindulási összegét a KME-csoport esetében 70 millió euróban, a Wieland-, az IMI- és az Outokumpu-csoport esetében

23,8 millió euróban, a Boliden-csoport esetében 16,1 millió euróban, a Chalkor és a HME esetében pedig 9,8 millió euróban állapította meg (a megtámadott határozat (693) preambulumbekezdése).

44 Figyelemmel azon tényre, hogy a Wieland és a Buntmetall-csoport 1999 júliusától kezdve egyetlen vállalkozást képezett, és 1995 júniusáig a KME France és a KME Italy együttesen a KME Germanytől különálló vállalkozást képezett, a Bizottság a rájuk kiszabott bírságok kiindulási összegét a következőképpen állapította meg: a KME-csoport esetében (a KME Germany, a KME France és a KME Italy egyetemlegesen) 35 millió euró; a KME Germany esetében 17,5 millió euró, a KME Italy és a KME France esetében egyetemlegesen 17,5 millió euró; a Wieland-csoport esetében 3,25 millió euró; a Wieland esetében 19,52 millió euró és a Buntmetall-csoport esetében 1,03 millió euró (a megtámadott határozat (694)–(696) preambulumbekezdése).

45 Annak szükségességét figyelembe véve, hogy a bírság mértékét úgy kell megállapítani, hogy az elrettentő hatású legyen, a Bizottság az Outokumpu-csoportra kiszabott bírság kiindulási összegét 50%-kal növelte, amely így 35,7 millió euróra emelkedett, mivel úgy vélte, hogy e vállalkozáscsoport világméretű forgalma – amely meghaladta az 5 milliárd eurót – azt jelzi, hogy a vállalkozáscsoport mérete és gazdasági jelentősége igazolja az említett növelést (a megtámadott határozat (703) preambulumbekezdése).

A bírságok alapösszege

46 A megtámadott határozatból kitűnik, hogy a Bizottság a bírságok kiindulási összegeit a jogsértés teljes évei esetében 10%-kal, valamennyi további hat hónaptól egy évig tartó időszak esetében pedig 5%-kal növelte. Így a következőket állapította meg:

– a kartellben tizenegy éven és öt hónapon keresztül részt vevő IMI-csoport esetében a bírság 23,8 millió eurós kiindulási összegét 110%-kal kell növelni;

– a kartellben tizenegy éven és öt hónapon keresztül részt vevő Outokumpu-csoport esetében a bírságnak az elrettentés érdekében való megemelés után 35,7 millió euróban megállapított kiindulási összegét 110%-kal kell növelni;

– a kartellben tizenkét éven és kilenc hónapon keresztül részt vevő Boliden-csoport esetében a bírság 16,1 millió eurós kiindulási összegét 125%-kal kell növelni;

– a kartellben tizenkét hónapon keresztül részt vevő Chalkor esetében a bírság 9,8 millió eurós kiindulási összegét 10%-kal kell növelni;

– a kartellben két éven és hat hónapon keresztül részt vevő HME esetében a bírság 9,8 millió eurós kiindulási összegét 25%-kal kell növelni;

– a kartellben öt éven és hét hónapon keresztül részt vevő KME-csoport esetében a bírság 35 millió eurós kiindulási összegét 55%-kal kell növelni;

– a kartellben hét éven és két hónapon keresztül részt vevő KME Germany esetében a bírság 17,5 millió eurós kiindulási összegét 70%-kal kell növelni;

– a kartellben öt éven és tíz hónapon keresztül részt vevő KME France és KME Italy esetében a bírság 17,5 millió eurós kiindulási összegét 55%-kal kell növelni;

– mivel a Bizottság úgy ítélte meg, hogy a Wieland egyrészről egy kilenc évig és kilenc hónapig tartó időszakért egyénileg felel, másrészről pedig egy további egy évig és nyolc hónapig tartó időszakért a Buntmetall-csoporttal egyetemlegesen felel, a bírság azon 19,52 millió eurós kiindulási összegét, amelyért a Wieland egyedül felel, 95%-kal kell növelni, a bírság azon 3,25 millió eurós kiindulási összegét pedig, amelyért a Wieland és a Buntmetall-csoport egyetemlegesen felel, 15%-kal kell növelni (a megtámadott határozat (706)–(714) preambulumbekezdése).

47 Ennélfogva a kérdéses vállalkozásokra kiszabott bírságok alapösszegei a következők:

– a KME-csoport esetében: 54,25 millió euró;

– a KME Germany esetében: 29,75 millió euró;

– a KME France és a KME Italy esetében (egyetemlegesen): 27,13 millió euró;

– a Buntmetall-csoport esetében: 1,03 millió euró;

– a Wieland-csoport esetében: 3,74 millió euró;

– a Wieland esetében: 38,06 millió euró;

– az IMI-csoport esetében: 49,98 millió euró;

– az Outokumpu-csoport esetében: 74,97 millió euró;

– a Chalkor esetében: 10,78 millió euró;

– a HME esetében: 12,25 millió euró;

– a Boliden-csoport esetében: 36,225 millió euró (a megtámadott határozat (719) preambulumbekezdése).

Súlyosító és enyhítő körülmények

48 A Bizottság az Outokumpu-csoportra kiszabott bírság alapösszegét 50%-kal növelte arra hivatkozva, hogy e vállalkozáscsoport visszaeső, mivel az [ESZAK 65. cikk] szerinti eljárásban a hidegen hengerelt, rozsdamentes, lapos acéltermékek európai

gyártóinak megállapodásával és összehangolt magatartásaival kapcsolatos, 1990. július 18-án hozott 90/417/ESZAK bizottsági határozat (HL L 220., 28. o.) címzettje volt (a megtámadott határozat (720)–(726) preambulumbekezdése).

49 Enyhítő körülmények címén a Bizottság figyelembe vette azon tényt, hogy a KME- és az Outokumpu-csoport az 1996. évi engedékenységi közlemény hatálya alá nem eső együttműködésük keretében információkkal szolgált a számára.

50 Ennélfogva a Bizottság az Outokumpu-csoportra kiszabott bírság alapösszegét 40,17 millió euróval csökkentette, amely azon bírságnak felel meg, amelyet a jogsértés 1989 szeptemberétől 1997 júliusáig tartó időszakára szabtak volna ki rá, amely időszak megállapítását az általa a Bizottságnak szolgáltatott információk tették lehetővé (a megtámadott határozat (758) és (759) preambulumbekezdése).

51 A KME-csoportot illetően a kiszabott bírság alapösszegét 7,93 millió euróval csökkentették az együttműködése miatt, amely lehetővé tette a Bizottság számára annak bizonyítását, hogy a kérdéses jogsértés kiterjedt a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövekre is (a megtámadott határozat (760) és (761) preambulumbekezdése).

Az 1996. évi engedékenységi közlemény alkalmazása

52 A Bizottság az 1996. évi engedékenységi közlemény D. pontja alapján az Outokumpu-csoport esetében 50%-kal, a Wieland-csoport esetében 35%-kal, a Chalkor esetében 15%-kal, a Boliden-csoport és az IMI-csoport esetében 10%-kal, a KME-csoport esetében pedig 35%-kal csökkentette a bírság összegét. A HME e

közlemény alapján semmilyen csökkentésben nem részesült (a megtámadott határozat (815) preambulumbekezdése).

A bírságok végső összege

53 A 17. rendelet 15. cikke (2) bekezdésének és az 1/2003 rendelet 23. cikke (2) bekezdésének megfelelően a Bizottság a megtámadott határozat címzett vállalkozásaira kiszabott bírságok összegét a következőképpen állapította meg:

– a Boliden-csoport esetében: 32,6 millió euró;

– a Buntmetall-csoport esetében: 0,6695 millió euró;

– a Chalkor esetében: 9,16 millió euró;

– a HME esetében: 4,49 millió euró;

– az IMI-csoport esetében: 44,98 millió euró;

– a KME-csoport esetében: 32,75 millió euró;

– a KME Germany esetében: 17,96 millió euró;

– a KME France és a KME Italy esetében (egyetemlegesen): 16,37 millió euró;

– az Outokumpu-csoport esetében: 36,14 millió euró;

– a Wieland-csoport esetében: 2,43 millió euró;

– a Wieland esetében: 24,7416 millió euró (a megtámadott határozat (842) preambulumbekezdése).

Az eljárás és a felek kérelmei

54 A Törvényszék Hivatalához 2005. január 19-én benyújtott keresetlevelükkel a felperesek előterjesztették a jelen keresetet.

55 Mivel módosult a Törvényszék tanácsainak összetétele, az előadó bírót a nyolcadik tanácsba osztották be, következésképpen a jelen ügyet e tanács elé utalták.

56 A felperesek azt kérik, hogy a Törvényszék:

– semmisítse meg a megtámadott határozat 1. cikkét a h)–j) pontban felsorolt vállalkozásokra vonatkozó részében, valamint 2. cikkének f) pontját;

– másodlagosan csökkentse a rájuk kiszabott bírság összegét;

– a Bizottságot kötelezze a költségek viselésére.

57 A Bizottság azt kéri, hogy a Törvényszék:

– utasítsa el a keresetet;

– a felpereseket kötelezze a költségek viselésére.

A jogkérdésről

58 Keresetükkel a felperesek mind a megtámadott határozat részleges megsemmisítését, mind pedig a rájuk kiszabott bírság csökkentését kérik.

1. *A megtámadott határozat részleges megsemmisítése iránti kérelemről*

59 E kérelmük alátámasztására a felperesek két, az egyenlő bánásmód elvének megsértésére, illetve nyilvánvaló mérlegelési hibára, valamint a védelemhez való jog megsértésére alapított jogalapra hivatkoznak.

Az egyenlő bánásmód elvének megsértésére és nyilvánvaló mérlegelési hibára alapított jogalapról

A felek érvei

60 A felperesek előadják, hogy egyáltalán nem vitatják azon tényeket, amelyekre a Bizottság a jogsértés folyamatosságának velük kapcsolatban való megállapításakor támaszkodott. Úgy érvelnek azonban, hogy a Bizottság megsértette az egyenlő bánásmód elvét, és nyilvánvaló mérlegelési hibát követett el, amikor úgy vélte, hogy 1994. június 16. és 1996. április 11. között részt vettek a kartellben (a továbbiakban: vitatott időszak). E tekintetben előadják, hogy helyzetük hasonló volt a HME, a Buntmetallcsoport, a Chalkor és a Mueller helyzetéhez, akik esetében a Bizottság úgy vélte, hogy a kartellben 1994-ig való részvételük vonatkozásában az elévülést kell alkalmazni.

61 A felperesek szerint a megtámadott határozatból (a (476) és (490) preambulumbekezdés) kitűnik, hogy a Bizottság úgy vélte, hogy a vállalkozás kartellben való további

részvételének megállapításakor releváns kritérium az a tény, hogy a vállalkozás kapcsolatokat tartott fenn, vagy találkozókon vett részt abban az időszakban, amely vonatkozásában azt állítja, hogy az említett kartellben már nem vett részt. A Bizottság e kritériumot alkalmazta annak megállapításakor, hogy nem tudja bizonyítani a HME, a Buntmetall-csoport, a Chalkor és a Mueller kérdéses jogsértésben való részvételének folyamatosságát.

62 A felperesek azt állítják, hogy a vitatott időszakban a kiterjedt európai megállapodások keretében vitathatatlanul nem vettek részt egyetlen kartelltalálkozón sem, és semmilyen kapcsolatokat nem tartottak fenn. Következésképpen a Bizottságnak azt is meg kellett volna állapítania, hogy nem tudja bizonyítani a kartellhez való csatlakozásuk folyamatosságát sem.

63 A felperesek szerint a Bizottság azon tényt, hogy a HME, a Buntmetall-csoport, a Chalkor és a Mueller három éven keresztül, az IMI-csoport pedig majdnem két éven keresztül tartózkodott a kartell tevékenységeiben való részvételtől, nem tekintette releváns elemnek a kartellben való részvételük folyamatosságának vagy abbahagyásának megállapításakor.

64 Mindenesetre a felperesek megjegyzik, hogy még ha a Bizottság a jogsértő magatartás folyamatosságának kérdésére vonatkozó megállapítása keretében figyelembe is vette volna a vitatott kapcsolatok megszakadásának időtartamát, ki kellett volna fejtenie, hogy a csaknem kétéves időszak alatt bármilyen versenyellenes kapcsolat hiánya miért nem volt elegendő a jogsértés abbahagyásának bizonyításához, míg az ilyen versenyellenes kapcsolat hároméves időszakon keresztüli hiánya ehhez elegendő volt.

65 Végül a felperesek azt állítják, hogy a Bizottság azon döntése, hogy a HME-hez, a Buntmetall-csoporthoz, a Chalkorhoz és a Muellerhez képest eltérő bánásmódban részesíti őket, a jogsértés folyamatosságának bizonyításához nem releváns elemeken alapult.

66 A felperesek a tárgyaláson kifejtették, hogy nem a Bizottság azon megállapítását vitatják, miszerint 1994 novemberében az Egyesült Királyságban emelték az árakat, hanem azt vitatják, hogy az említett emelés az összejátszást eredményező 1994-es találkozókon való részvételük eredménye volt.

67 A Bizottság először is úgy érvel, hogy jogilag megkövetelt módon bizonyítást nyert, hogy a felperesek 1989. szeptember 29-től 2001. március 22-ig folyamatos jogsértést követtek el. Ezzel összefüggésben megjegyzi, hogy a megtámadott határozatból (a (479)–(481), (483), (489), (639) és (664) preambulumbekezdés) és a közigazgatási iratokból kitűnik, hogy a felpereseknek az árösszehangolás és a piacfelosztás folytatására irányuló szándéka az 1994 júniusától 1996 áprilisáig tartó egész időszakban fennállt.

68 Először is a felperesek nem jelentették be nyilvánosan a kartell többi résztvevőjének a kilépésüket. Ezenkívül a kartell résztvevői az Egyesült Királyságban 1994 novemberéig összehangolták és véghezvitték az áremeléseket. Kitűnik továbbá, hogy ezen árösszehangolás hatásai jóval ezen időpontot követően is megnyilvánultak. Természetesen a vállalkozás nem állíthatja, hogy kilépett a kartellből, amennyiben a versenytársaival korábban megállapodott áremeléseket alkalmazza. Végül a felperesek az 1994 júniusától 1996 áprilisáig tartó időszakban továbbra is részt vettek meghatározott nemzeti piacokat érintő találkozókon.

69 A Bizottság másodszor előadja, hogy nem sértette meg az egyenlő bánásmód elvét, mivel a felperesek helyzete nem hasonlítható a Chalkor, a HME, a Buntmetall-csoport és a Mueller helyzetéhez.

70 E tekintetben a Bizottság előadja, hogy azon időszak tartama, amely vonatkozásában nem tudta bizonyítani, hogy az IMI-csoport részt vett a kiterjedt európai megállapodások keretében tartott találkozókon, jelentősen eltér a HME, a Buntmetall-csoport, a Chalkor és a Mueller esetében szóban forgó időszaktól. A megtámadott határozat ugyanis megállapította, hogy e négy vállalkozás több mint három éven keresztül nem vett részt e találkozókon. Konkrétan a részvétel hiányának időszaka a Mueller és a HME esetében három évet és négy hónapot tett ki, azaz 1994. június 16-tól 1997 októberéig tartott, a Buntmetall-csoport és a Chalkor esetében pedig négy évet és két hónapot tett ki, azaz 1994. június 16-tól 1998. augusztus 29-ig tartott (a megtámadott határozat (282), (305), (306) és (325) preambulumbekezdése). Ezzel szemben azt, hogy a felperesek a kiterjedt európai megállapodások keretében tartott találkozókon nem vettek részt, csak az 1994. június 16. 1996. április 11. közötti, vagyis csupán egy évig és tíz hónapig tartó időszakra vonatkozóan bizonyították.

71 A Bizottság elutasítja a felperesek azon állítását, miszerint a megtámadott határozatban nem tekintette relevánsnak azon időszakot, amely vonatkozásában nem tudta bizonyítani a jogsértő vállalkozásoknak az összejátszást eredményező találkozókon való részvételét. A Bizottság ugyanis úgy véli, hogy a megtámadott határozat (490) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy ezen elemet különösen relevánsnak tekintette a jogsértésben való részvétel folyamatosságának értékelésekor. A Bizottság a megtámadott határozatban nem volt köteles pontos határidőt vagy „végső időpontot" megjelölni, amelyen túl a kartellben való részvétel folyamatosságát már nem lehetett bizonyítani. A lényegi kérdés az, hogy az adott jogsértő esetében bizonyítható-e a jogsértő magatartás e folyamatossága, nem pedig az, hogy hol húzódik az elméleti határ.

72 Azon állításának alátámasztására, miszerint a Chalkor, a HME, a Buntmetall-csoport és a Mueller helyzete nem hasonlítható a felperesekéhez, a Bizottság továbbá úgy érvel, hogy a megtámadott határozatból (a (277), (282), (305), (306), (325), (497), (589) et (592) preambulumbekezdés) kitűnik, hogy az 1994-től 1997-ig tartó időszakban ez utóbbiak döntő szerepet játszottak a jogsértésben és a kartell újraindításában.

A felperesek ezen időszakban játszott szerepe nem volt a szerényebb méretű „újonnan jöttek” – úgymint a HME, a Buntmetall-csoport, a Chalkor és a Mueller – szerepéhez hasonlítható. Azon tény ugyanis, hogy e négy vállalkozás 1997 októberében, illetve 1998 augusztusában kezdett részt venni a jogsértésben, azt jelzi, hogy nem merülhet fel a kartellben 1994 júliusa és 1997 júliusa között való részvételük folyamatosságának a kérdése.

73 Ugyanígy a felperesek azon állítása, miszerint a Bizottság úgy vélte, hogy a négy másik vállalkozás megszakította a kérdéses jogsértésben való részvételét, téves, mivel a Bizottság a megtámadott határozatban egyszerűen megállapította, hogy e négy másik vállalkozás később kezdett részt venni a kartellben, mint a felperesek.

74 Harmadszor a Bizottság előadja, hogy még ha feltételezzük is, hogy a felperesek a HME, a Buntmetall-csoport, a Chalkor és a Mueller helyzetéhez hasonló helyzetben voltak, nem hivatkozhatnak az egyenlő bánásmód elvére annak alátámasztása érdekében, hogy az 1989. szeptember 29. és 2001. március 22. közötti időszakban nem vettek részt folyamatos jogsértésben. Ugyanis, mivel senki nem hivatkozhat valamely harmadik személy javára elkövetett jogellenességre előnyök szerzése végett, annak megállapításakor, hogy a felperesek részt vettek-e folyamatos jogsértésben, nincs jelentősége annak, hogy a többi résztvevő által elkövetett jogsértés folyamatosságára vonatkozó megállapítások tévesek voltak-e, vagy sem.

75 A Bizottság úgy véli, hogy az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy az egy vagy több vállalkozás elleni eljárás hiánya nem akadályozza, hogy más vállalkozások ellen eljárást indítsanak, és azokat szankcionálják, még ha valamennyien ugyanazon jogsértésben vettek is részt.

76 Ezenkívül a Bizottság előadja, hogy a felperesek jogalapja arra vonatkozó kérést jelent, hogy a Törvényszék állapítsa meg, hogy az 1994 júliusától 1997 júliusáig tartó időszakban a HME, a Buntmetall-csoport, a Chalkor és a Mueller is folyamatos jogsértésben vett részt. Márpedig az ilyen megállapítás nem tartozik a Törvényszék hatáskörébe.

77 Ennélfogva, mivel a megtámadott határozatban jogilag megkövetelt módon bizonyítva van, hogy a felperesek folyamatos jogsértésben vettek részt, a felperesek e megállapítás érvénytelenné tétele érdekében nem hivatkozhatnak a többi vállalkozásnak esetlegesen biztosított túlságosan kedvező vagy jogellenes bánásmódra.

78 Negyedszer a Bizottság megjegyzi, hogy a felperesek keresetlevelükben azt kérik, hogy a Törvényszék semmisítse meg a megtámadott határozat 1. cikkét „a h)–j) pontban felsorolt vállalkozásokra vonatkozó részében". Ez maga után vonja, hogy a felperesek vitatják a megtámadott határozatban tett azon megállapítást, miszerint megsértették az EK 81. cikk (1) bekezdését és 1994. január 1-jétől az EGT-Megállapodás 53. cikkének (1) bekezdését azáltal, hogy az 1989. szeptember 29-től és 2001. március 22-ig az árak rögzítésére és a piacok felosztására irányuló megállapodások és összehangolt magatartások összességében vettek részt a rézből készült vízvezetékcsövek ágazatában. A Bizottság szerint a keresetlevél egyetlen eleme sem támasztja alá, hogy a felperesek az 1989. szeptember 29-től 1994 júliusáig tartó időszakot és az 1996 júliusától 2001. március 22-ig tartó időszakot illetően jogosan vitatják a megtámadott határozat 1. cikkét. Úgy véli tehát, hogy az 1. cikk megsemmisítése iránti kérelmet teljes egészében el kell utasítani.

A Törvényszék álláspontja

79 Előzetesen ki kell emelni, hogy noha a felperesek az egyenlő bánásmód elvének állítólagos megsértésére és nyilvánvaló mérlegelési hibára hivatkozva adták elő érveiket,

valójában azt kérdőjelezik meg, hogy a megtámadott határozat 1989 szeptembere és 2001 márciusa között a kartellben való megszakítatlan részvételükre hivatkozik. Meg kell továbbá állapítani, hogy a felperesek jogalapjuk alátámasztására kizárólag a vitatott időszakra vonatkozóan adnak elő érveket.

80 Ebből következik, hogy a Törvényszéknek azon kérdést kell megvizsgálnia, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban jogilag megkövetelt módon bizonyította-e, hogy a felperesek a vitatott időszakban megszakítás nélkül részt vettek a kartellben.

81 Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a felperesek felelősségét csak a kartell harmadik ágában, azaz a kiterjedt európai megállapodásokban való részvételük tekintetében állapították meg (a megtámadott határozat (458) és (461) preambulumbekezdése). Az említett határozatból az is kitűnik, hogy a kartell keretében „1994 májusa és 1997 júliusa között gyakorlatilag a mennyiségekre és az árakra vonatkozó egyetlen megállapodást sem kötöttek és/vagy hajtottak végre", és a kiterjedt európai megállapodásokat illetően nem bizonyított, hogy 1995-ben kartellkapcsolatok álltak fenn (a (285) és (485) preambulumbekezdés). Sőt, a felek között nem vitatott, hogy nem nyert bizonyítást, hogy a felperesek között a vitatott időszakban a kiterjedt európai megállapodások keretében összejátszást eredményező kapcsolatok voltak.

82 A Bizottság azonban megállapította, hogy a kérdéses jogsértés 1989 szeptemberétől 2001 márciusáig a felperesek esetében is megszakítatlan volt (a megtámadott határozat (463) preambulumbekezdése). A Bizottság e megállapítás megtételekor elsősorban a következő elemekre támaszkodott.

83 Először is az 1989 szeptembere és 2001 márciusa közötti egész időszakban egyértelmű folyamatosság állt fenn a kartell módszereiben és gyakorlataiban (a megtámadott határozat (486) preambulumbekezdése). E tekintetben ki kell emelni, hogy e megállapítás nem elegendő annak jogilag megkövetelt módon való bizonyításához, hogy a felperesek a vitatott időszakban folyamatosan részt vettek a kérdéses jogsértésben. Azon tény ugyanis, hogy a kartell mint olyan megszakítatlan volt, nem teszi

lehetővé annak kizárását, hogy egy vagy több résztvevője bizonyos időre megszakította az abban való részvételét.

84 Másodszor, noha a felperesek a vitatott időszakban a kiterjedt európai megállapodások keretében egyetlen találkozón sem vettek részt, és semmilyen kapcsolatot nem tartottak fenn, a kartellben való részvételük ezen időszak egészében megszakítatlan volt, mivel az Egyesült Királyságban 1994 novemberéig áremeléseket hajtottak végre, aktívan hozzájárultak a kartell 1996-ban való újraindítását célzó tárgyalásokhoz, 1997-ben és 1998-ban aktív szerepet játszottak a kartell résztvevői számának növelésében, és döntő szerepük volt az Egyesült Királyság piacán a vezető szerep elvállalásában (a megtámadott határozat (490) preambulumbekezdése).

85 A fent említett elemek egyike sem releváns – az árak 1994 novemberében való emelésére vonatkozó megállapítás kivételével (e tekintetben lásd a lenti 90–92. pontot) – a felperesek kérdéses jogsértésben való megszakítatlan részvételének bizonyításakor, mivel kizárólag a vitatott időszak utáni magatartásukra vonatkoznak, anélkül hogy megvilágítanák az említett időszakban fennálló tényeket.

86 Harmadszor a felperesek nem bizonyították, hogy a vitatott időszakban nyíltan kifejezésre juttatták, hogy nem szándékoznak tovább részt venni a kartellben (a megtámadott határozat (479)–(481) és (490) preambulumbekezdése). E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy e megállapítás nem lehet releváns addig, amíg a Bizottság nem tett eleget a rá háruló bizonyítási tehernek (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-2/01. P. és C-3/01. P. sz., BAI és Bizottság kontra Bayer egyesített ügyekben 2004. január 6-án hozott ítéletének [EBHT 2004., I-23. o.] 62. és 63. pontját), azaz amíg nem mutatott be olyan bizonyítékokat, amelyek időben kellően közeli tényekre vonatkoznak, hogy ésszerűen elfogadható legyen az, hogy a jogsértés a két meghatározott időpont között megszakítás nélkül folytatódott (lásd a Törvényszék

T-61/99. sz., Adriatica di Navigazione kontra Bizottság ügyben 2003. december 11-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-5349. o.] 125. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

87 Negyedszer a megtámadott határozat (490) preambulumbekezdéséből magától értetődően kitűnik, hogy a Bizottság az összejátszást eredményező kapcsolatok hiányának vitatott időszakát, vagyis a körülbelül 22 hónapot nem tekintette elég hosszúnak ahhoz, hogy az megszakítsa a felpereseknek a kartellben való részvételét.

88 Ezzel összefüggésben emlékeztetni kell arra, hogy az EK 81. cikk (1) bekezdése csak akkor alkalmazandó, ha fennáll legalább két fél szándékegysége, amelynek a megnyilvánulási formája nem lényeges, amennyiben a felek szándékának hű kifejezését képezi (a Törvényszék T-41/96. sz., Bayer kontra Bizottság ügyben 2000. október 26-án hozott ítéletének [EBHT 2000., II-3383. o.] 66–69. pontja). Következésképpen a jogsértés időtartamának közvetlen bizonyítására alkalmas bizonyítékok hiányában a Bizottság – amint a fenti 86. pontban kiemelésre került – köteles olyan bizonyítékokat bemutatni, amelyek időben kellően közeli tényekre vonatkoznak, hogy ésszerűen elfogadható legyen az, hogy e jogsértés a két meghatározott időpont között megszakítás nélkül folytatódott.

89 Ennélfogva, noha a jogsértő magatartás két megnyilvánulását elválasztó időszak releváns kritériumot jelent a jogsértés folyamatos jellegének bizonyításakor, azon kérdés, hogy az említett időszak elegendően hosszú-e a jogsértés megszakításához, vagy sem, nem vizsgálható absztrakt módon. Épp ellenkezőleg, a kérdéses kartell működésével összefüggésben kell értékelni.

90 A jelen ügyben a megtámadott határozatból kitűnik, hogy a kartell harmadik ágában részt vevő vállalkozások 1989-től 1994-ig rendszerint évente többször is felvették

a kapcsolatot egymással, hogy különösen az értékesítéseikre, piaci részesedéseikre és a megállapodott árakra vonatkozó érzékeny adatokat cseréljenek (a megtámadott határozat (199)–(202) és (236)–(284) preambulumbekezdése). Ugyanakkor a vitatott időszakban a felperesek egyetlen olyan összejátszást eredményező kapcsolata, illetve egyetlen ilyen jellegű megnyilvánulása, amelyet a Bizottság bizonyítani tudott, az volt, hogy az Egyesült Királyságban 1994-ben emelték az árakat.

91 E tekintetben el kell utasítani a felperesek azon érvét, miszerint a Bizottság nem bizonyította, hogy az említett áremelés a kartellből ered. A megtámadott határozat (277) preambulumbekezdéséből ugyanis kitűnik, hogy 1994 tavaszán az Egyesült Királyságban való áremelést azon a találkozón vitatták meg, amelyen a felperesek is jelen voltak, amit azok nem is vitatnak. Mivel a felperesek e találkozó után gyorsan emelték áraikat az Egyesült Királyságban, nekik kell bizonyítaniuk, hogy az említett emelés nem a kartellben való részvételük megnyilvánulása volt.

92 Meg kell állapítani, hogy a felperesek ezt nem tették meg. A keresetlevelükhöz mellékelt jelentés ugyanis kizárólag arra utal, hogy az említett emelés „lényegében" a réz árának párhuzamos növekedése miatt volt szükséges. Továbbá az említett jelentésből kitűnik, hogy a réz árának alakulásától eltekintve a felperesek árai az Egyesült Királyságban 1994 áprilisa és novembere között 5–6%-kal emelkedtek.

93 Ami a Bizottság azon állítását illeti, miszerint a felperesek az 1994 júniusa és 1996 áprilisa közötti időszakban továbbra is részt vettek a meghatározott nemzeti piacokat érintő, összejátszást eredményező találkozókon, azt el kell utasítani. Először is ilyen állítás nem tűnik ki a megtámadott határozatból. Továbbá azon elemek, amelyekre a Bizottság az ellenkérelmében állításának alátámasztására hivatkozott, a legjobb esetben sem bizonyító erejűek.

94 Az Egyesült Királyság piacát illetően ugyanis a Törvényszék megállapítja, hogy a Bizottság lavírozó idézési módszerhez folyamodott, ami ahhoz vezetett, hogy a

Bizottság általi átvétel ellentmondásba került az idézett szöveg lényegével. A Bizottság az ellenkérelmébe felvett idézetet oly módon alakította át, hogy törölte azon szövegrészt, amely az Egyesült Királyságban 1994 júliusa és 1996 júniusa között tartott találkozók felfüggesztésére utalt. A Bizottság a tárgyaláson, miután kezdetben az idézetére támaszkodott, a Törvényszék kérdését követően elnézést kért, és elismerte ezen idézet nem hiteles jellegét.

95 A holland piacot illetően meg kell állapítani, hogy a Bizottság által hivatkozott dokumentum kizárólag az 1989 és 2001 között körülbelül háromhavonta szervezett, összejátszást eredményező találkozókra utal. Ugyanakkor a Bizottság által bemutatott egyetlen bizonyíték sem teszi lehetővé annak bizonyítását, hogy a felperesek a vitatott időszakban ténylegesen részt vettek a holland piacot érintő, összejátszást eredményező találkozókon.

96 A fenti megfontolások összességéből következik, hogy a felperesek összejátszást eredményező kapcsolatai, illetve megnyilvánulásai hiányának 1994. december 1-jétől 1996. április 11-ig tartó időszaka valamivel több mint tizenhat hónapot tesz ki. Mivel ezen időszak több mint egy évvel túllépi azon időközöket, amelyeken belül a kartell harmadik ágában részt vevő vállalkozások rendszerint kinyilvánították a verseny korlátozására irányuló szándékukat (lásd a fenti 90. pontot), meg kell állapítani, hogy a Bizottság tévesen alkalmazta a jogot, és a megtámadott határozatot meg kell semmisíteni annyiban, amennyiben megállapítja a felperesek felelősségét a kartellben 1994. december 1-je és 1996. április 11. között való részvételükért.

97 Azon tényre tekintettel azonban, hogy a felperesek a valamivel több mint tizenhat hónapot kitevő időszak után újrakezdték és megismételték azon jogsértésben való részvételüket, amellyel kapcsolatban nem vitatják, hogy ugyanazon kartellről van szó, mint amelyben a megszakítás előtt is részt vettek, az 1/2003 rendelet 25. cikke és az eljárások időtartamának korlátozásáról, valamint az Európai Gazdasági Közösség szállításra és versenyre vonatkozó szabályai alapján kezdeményezett szankciók végrehajtásáról szóló, 1974. november 26-i 2988/74/EGK tanácsi rendelet (HL L 319., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 7. fejezet, 1. kötet, 61. o.) 1. cikke értelmében vett elévülés a jelen ügyben nem alkalmazandó. Mégis meg kell változtatni a felperesekre

kiszabott bírság összegét a kartellben való szekvenciális részvételük figyelembevétele érdekében. E változtatás konkrét következményei a lenti 187–190. pontban kerülnek kifejtésre.

A védelemhez való jog megsértésére alapított jogalapról

A felek érvei

98 A felperesek azt állítják, hogy a Bizottság megsértette a védelemhez való jogukat, amikor a megtámadott határozatban olyan elemekre hivatkozott, amelyek – noha a kifogásközlésben kifejtésre kerültek – a nem a felperesek, illetve a Chalkor, a HME, a Buntmetall-csoport és a Mueller közötti, a kérdéses jogsértés folyamatossága tekintetében való eltérő bánásmód igazolása érdekében kerültek a kifogásközlésben megemlítésre. A felperesek szerint a megtámadott határozat (490) preambulumbekezdésében hivatkozott egyetlen elem sem azért szerepelt a kifogásközlésben, hogy megkülönböztessék helyzetüket a Chalkor, a Buntmetall-csoport, a HME és a Mueller helyzetétől.

99 A felperesek arra hivatkoznak, hogy noha a Bizottság továbbra is azon elemekre támaszkodott, amelyeket a kifogásközlés szakaszában relevánsaknak tekintett, a megtámadott határozatban nem állapíthatta volna meg, hogy helyzetük eltér a Chalkor, a HME, a Buntmetall-csoport és a Mueller helyzetétől.

100 A Bizottság azon érvére válaszolva, miszerint a megtámadott határozat nem sértette meg a védelemhez való jogot, mivel semmilyen új kifogást nem tartalmaz, és kizárólag a kifogásközlésben már hivatkozott tényekre támaszkodik, a felperesek úgy érvelnek, hogy azon tény, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban újra olyan ténybeli elemeket hoz fel, amelyekre korábban nem annak igazolása érdekében támaszkodott, hogy miért alkalmaz a többi érintett vállalkozással szemben alkalmazottól eltérő bánásmódot a felperesekkel szemben, súlyosan sérti a védelemhez való jogot.

101 A felperesek szerint a megtámadott határozat nem egészíti ki, és nem is módosítja a Bizottság által a kifogásközlésben annak érdekében kifejtett érvelést, hogy megválaszolja a felperesek által e kifogásközlésre adott válaszukban előadott elemeket. A Bizottság radikálisan megváltoztatta érvelését, és olyan elemekre hivatkozott, amelyek tekintetében a felpereseknek nem volt lehetőségük észrevételeik előterjesztésére, és még a védekezésre sem. E magatartás nyilvánvaló ellentmondásban áll az ítélkezési gyakorlattal.

102 A Bizottság a jogalap elutasítását kéri.

A Törvényszék álláspontja

103 Meg kell vizsgálni, hogy a Bizottság megsértette-e a felperesek védelemhez való jogát azon tényeket illetően, amelyeket a megtámadott határozat (490) preambulumbekezdésében annak megállapítása érdekében vett figyelembe, hogy a kartellben való részvételük megszakítatlan volt.

104 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy a fenti 84. és 85. pontból kitűnik, hogy az Egyesült Királyságban 1994 novemberében végrehajtott áremelések megállapítása kivételével a megtámadott határozat (490) preambulumbekezdésében hivatkozott egyetlen elemet sem ítélték relevánsnak a felperesek kartellben való folyamatos részvételének jogilag megkövetelt módon való bizonyításához. A fenti 96. pontból kitűnik továbbá, hogy a megtámadott határozatot meg kell semmisíteni annyiban, amennyiben megállapítja a felperesek felelősségét a kartellben 1994. december 1-je és 1996. április 11. között való részvételükért.

105 Ennélfogva a jelen jogalap csak annyiban hatásos, amennyiben az Egyesült Királyságban 1994 novemberében végrehajtott áremelések megállapítását illetően vonatkozik a felperesek védelemhez való joga megsértésének kérdésére.

106 E tekintetben ki kell emelni, hogy a kifogásközlésnek lehetővé kell tennie az érdekeltek számára azt, hogy megismerhessék azokat a magatartásokat, amelyeket a Bizottság részükről kifogásol. Ez a követelmény teljesül akkor, ha a végleges határozat az érintetteket nem teszi felelőssé a kifogásközlésben ismertetettektől eltérő jogsértésekért, és csak olyan tényeket állapít meg, amelyekről az érdekeltek kifejthették álláspontjukat (a Törvényszék T-213/00. sz., CMA CGM és társai kontra Bizottság ügyben 2003. március 19-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-913. o.] 109. pontja).

107 Ennélfogva a Bizottság a végleges határozatában csak olyan kifogásokat állapíthat meg, amelyek tárgyában az érintett vállalkozások ismertethették az álláspontjukat (a Bíróság C-238/99. P., C-244/99. P., C-245/99. P., C-247/99. P., C-250/99 .P–C-252/99. P. és C-254/99. P. sz., Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2002. október 15-én hozott ítéletének [EBHT 2002., I-8375. o.] 86. pontja).

108 Az ítélkezési gyakorlatból azonban kitűnik, hogy a Bizottság végleges határozatának nem feltétlenül kell a kifogásközlés másolatának lennie, továbbá a kifogásközlés és a végleges határozat közötti ellentmondás esetén a védelemhez való jog csak akkor sérül, ha a végleges határozat olyan kifogást tartalmaz, amely a kifogásközlésben nincs

kifejtve olyan módon, hogy az alapján a címzettek meg tudják magukat védeni (a Törvényszék T-48/00. sz., Corus UK kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2325. o.] 100. pontja és T-325/01. sz., DaimlerChrysler kontra Bizottság ügyben 2005. szeptember 15-én hozott ítéletének [EBHT 2005., II-3319. o.] 189. pontja).

109 A meghallgatáshoz való jog ugyanis valamennyi olyan ténybeli vagy jogi elemre kiterjed, amelyek a határozat alapját képezik, de nem terjed ki a hatóság által elfogadni szándékozott végleges állásfoglalásra (lásd a Törvényszék T-15/02. sz., BASF kontra Bizottság ügyben 2006. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2006., II-497. o.] 94. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

110 Márpedig a jelen ügyben a felperesek nem azzal érvelnek, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban új kifogásokat hozott fel, vagy olyan új elemre támaszkodott, amely a kifogásközlésben nem szerepelt. Csupán arra utalnak, hogy a Bizottság a kifogásközlésre adott válaszukra reagálva új érvelést fejtett ki a kartellben 1994 és 1996 között való részvételük megállapításának igazolására.

111 A felperesek érvelésükkel végeredményben az állítják, hogy a Bizottságnak a megtámadott határozat elfogadása előtt meg kellett volna hallgatnia őket azon érveléssel kapcsolatban, amellyel meg kívánta cáfolni a kifogásközlésre adott válaszukban előadott érveket. Márpedig ilyen követelményt az ítélkezési gyakorlat egyáltalán nem alapoz meg, és az nem írható elő a Bizottsággal szemben.

112 Az ítélkezési gyakorlatból ezzel szemben kitűnik, hogy a Bizottság végleges határozatának nem feltétlenül kell a kifogásközlés másolatának lennie (lásd a fenti 108. pontot). A tényeknek a kifogásközlésben megállapított jogi minősítése természetszerűleg ideiglenes, és a későbbi bizottsági határozat nem semmisíthető meg kizárólag azért,

mert az e tényekből levont végső következtetések nem egyeznek meg pontosan ezen előzetes minősítéssel (a Törvényszék T-44/00. sz., Mannesmannröhren-Werke kontra Bizottság ügyben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2223. o.] 100. pontja).

113 Noha a Bizottságnak a védelemhez való jog tiszteletben tartása érdekében ténylegesen meg kell meghallgatnia a kifogásközlés címzettjeit, és szükség esetén elemzésének módosítása útján figyelembe kell vennie a kifogásokra válaszul tett észrevételeiket (a fenti 112. pontban hivatkozott Mannesmannröhren-Werke kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 100. pontja), meg kell állapítani, hogy a Bizottság a jelen ügyben pontosan így járt el.

114 A fentiekből következik, hogy a jelen jogalap nem foghat helyt.

2. *A bírság összegének csökkentése iránti kérelemről*

115 A felperesek e kérelmük alátámasztására két, az egyenlő bánásmód elvének, illetve az arányosság elvének megsértésére alapított jogalapra hivatkoznak.

116 A felperesek által felhozott jogalapok megvizsgálása előtt emlékeztetni kell arra, hogy a megtámadott határozat (601) és (842) preambulumbekezdéséből kitűnik, hogy a Bizottság a jogsértés miatti bírságokat a 17. rendelet 15. cikkének (2) bekezdése, valamint az 1/2003 rendelet 23. cikkének (2) bekezdése alapján szabta ki. Továbbá a Bizottság a bírságok összegét az iránymutatásban és az 1996. évi engedékenységi közleményben meghatározott módszer alkalmazásával állapította meg (lásd a fenti 33. pontot).

117 Az iránymutatás ugyan nem minősül jogszabálynak, mégis olyan, a gyakorlatban követendő magatartási szabályt tartalmaz, amelytől a Bizottság egyes esetekre nézve nem térhet el anélkül, hogy olyan magyarázatot ne adna erre, amely összeegyeztethető az egyenlő bánásmód elvével (lásd a Bíróság C-397/03. P. sz., Archer Daniels Midland és Archer Daniels Midland Ingredients kontra Bizottság ügyben 2006. május 18-án hozott ítéletének [EBHT 2006., I-4429. o.] 91. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

118 A Törvényszék feladata tehát annak vizsgálata a megtámadott határozatban kiszabott bírságok jogszerűségének felülvizsgálata keretében, hogy a Bizottság a mérlegelési jogkörét az iránymutatásban meghatározott módszert követve gyakorolta-e, és amennyiben a Törvényszék azt állapítja meg, hogy a Bizottság e módszertől eltért, meg kell vizsgálnia, hogy ez az eltérés igazolt-e és a jogilag megkövetelt módon indokolt-e. Ezzel kapcsolatosan meg kell jegyezni, hogy a Bíróság helybenhagyta egyrészt magát az iránymutatás alapelvét, másrészt az abban meghatározott általános módszert (a Bíróság C-189/02. P., C-202/02. P., C-205/02. P–C-208/02. P. és C-213/02. P. sz., Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2005. június 28-án hozott ítéletének [EBHT 2005., I-5425. o.] 252–255., 266–267., 312. és 313. pontja).

119 A Bizottság saját mérlegelési jogkörének az iránymutatás elfogadásából származó korlátozásával ugyanis nem összeegyeztethetetlen a Bizottság alapvető mérlegelési mozgásterének fenntartása. Az iránymutatás számos olyan rugalmas elemet tartalmaz, amely lehetővé teszi, hogy a Bizottság diszkrecionális jogkörét a 17. és az 1/2003 rendelet Bíróság által értelmezett rendelkezéseinek megfelelően gyakorolja (a fenti 118. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben hozott ítélet 267. pontja).

120 Ennélfogva azokon a területeken, ahol a Bizottság megőrizte mérlegelési mozgásterét, az e mérlegelésekre vonatkozó jogszerűségi felülvizsgálat a nyilvánvaló mérlegelési hiba hiányának vizsgálatára korlátozódik (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-241/01. sz., Scandinavian Airlines System kontra Bizottság ügyben 2005. július 18-án hozott ítéletének [EBHT 2005., II-2917. o.] 64. és 79. pontját).

121 A Bizottság mérlegelési mozgástere és az azzal kapcsolatban általa meghatározott korlátok főszabály szerint nem kötik a bíróságot korlátlan felülvizsgálati jogkörének gyakorlásában (a Törvényszék T-67/00., T-68/00., T-71/00. és T-78/00. sz., JFE Engineering és társai kontra Bizottság egyesített ügyekben 2004. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2004., II-2501. o.] 538. pontja), ami feljogosítja a bíróságot a Bizottság által kiszabott bírság összegének megsemmisítésére, mérséklésére, illetve növelésére (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-3/06. P. sz., Groupe Danone kontra Bizottság ügyben 2007. február 8-án hozott ítéletének [EBHT 2007., I-1331. o.] 60–62. pontját és a Törvényszék T-368/00. sz., General Motors Nederland és Opel Nederland kontra Bizottság ügyben 2003. október 21-én hozott ítéletének [EBHT 2003., II-4491. o.] 181. pontját).

Az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított jogalapról

122 E jogalap keretében a felperesek két, a Bizottság általi vizsgálat lefolytatásának módjára, illetve a felpereseknek a SANCO-megállapodásokban, valamint a WICU- és Cuprotherm-megállapodásokban résztvevőkkel szembeni állítólagos hátrányos megkülönböztetésére vonatkozó kifogást hoznak fel.

A Bizottság általi vizsgálat lefolytatásának hátrányosan megkülönböztető módjáról

– A felek érvei

123 A felperesek úgy vélik, hogy a Bizottság általi vizsgálat lefolytatásának módja lehetővé tette az Outokumpu- és a KME-csoport, a Wieland, a Boliden-csoport, a HME és a Chalkor számára, hogy jobban értékeljék a vizsgálat terjedelmét, és a vállalkozások

közül elsőként ajánlják fel együttműködésüket az 1996. évi engedékenységi közlemény alapján. Következésképpen mindezen vállalkozások – a Boliden-csoport kivételével – jelentősebb mértékű bírságcsökkentést kaptak, mint a felperesek, akik megjegyzik, hogy utolsóként kaptak tájékoztatáskérést, és ennélfogva utolsóként kérték az 1996. évi engedékenységi közlemény alkalmazását.

124 Így aztán a felperesek csak 10%-os bírságcsökkentést kaptak, mivel a Bizottsággal akkor működtek együtt, amikor a kérdéses jogsértés már bizonyított volt. Ennélfogva a Bizottság megsértette az egyenlő bánásmód elvét, amikor a kartellben részt vevő vállalkozásokat nem részesítette egyenlő elbánásban.

125 Ezzel összefüggésben a felperesek emlékeztetnek arra, hogy a Bizottság először is 2001 áprilisában további vizsgálatokat tartott az Outokumpu- és a KME-csoport helyiségeiben, anélkül hogy azokat ezt követően nyilvánosan bejelentette volna, másodszor 2002 júliusában a COMP/E-1/38.240 – „pari csövek”-ügyre vonatkozó írásbeli tájékoztatáskérést intézett a KME-csoporthoz és a Wielandhoz, akik mind az ipari csövekre, mind pedig a rézből készült vízvezetékcsövekre vonatkozó kartellben is részt vettek, harmadszor pedig a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügy keretében 2003. március 3-án tájékoztatáskérést intézett a Boliden-csoporthoz, a HME-hez és a Chalkorhoz, 2003. március 20-án pedig az IMI-csoporthoz.

126 A Bizottság a jogalap elutasítását kéri.

– A Törvényszék álláspontja

127 A jelen kifogás keretében a felperesek abból a feltevésből indulnak ki, hogy az 1996. évi engedékenységi közlemény arra kötelezi a Bizottságot, hogy a jogsértési eljárás tárgyát képező vállalkozásokat folyamatosan tájékoztassa a vizsgálat lefolyásáról annak

érdekében, hogy azok értékelni tudják, hogy a Bizottsággal való együttműködés célszerű-e, és ha igen, milyen mértékben.

128 Márpedig az említett közlemény szövegéből és rendszeréből kitűnik, hogy egyrészről a közlemény alkalmazását kérő vállalkozásnak kell felvennie a kapcsolatot a Bizottsággal, másrészről pedig a késedelmes vagy minimális együttműködés stratégiája a bírság összegének enyhe csökkentését vagy akár a csökkentés teljes hiányát eredményezheti (lásd az 1996. évi engedékenységi közlemény B–D. pontját, valamint E1. pontját).

129 Noha az 1996. évi engedékenységi közlemény olyan jogos elvárásokat teremtett, amelyekre azok a vállalkozások hivatkozhatnak, amelyek valamely kartell létezéséről kívánják tájékoztatni a Bizottságot (lásd a fenti 109. pontban hivatkozott BASF kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 487. és 488. pontját, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot), ezen elvárások kizárólag arra vonatkozhatnak, hogy a Bizottság milyen módon veszi figyelembe a hozzájárulásukat, amint kinyilvánították együttműködési szándékukat. Egyáltalán nem tűnik ki sem az 1996. évi engedékenységi közlemény szövegéből, sem pedig az általa bevezetett mechanizmusban rejlő logikából, hogy a Bizottság a közigazgatási eljárás során köteles tájékoztatni az együttműködési szándékukat ki nem fejező vállalkozásokat az általa folytatott vizsgálat keretében hozott intézkedésekről vagy a vizsgálat alakulásáról.

130 A kartell valamennyi résztvevője kérheti, hogy a közigazgatási eljárás során bármikor alkalmazzák rá az 1996. évi engedékenységi közleményt, függetlenül attól, hogy a Bizottság milyen vizsgálati intézkedéseket hozott. Ennélfogva a kartell minden egyes résztvevőjének magának kell eldöntenie, hogy kíván-e hivatkozni az 1996. évi engedékenységi közleményre, és ha igen, mikor.

131 A jelen ügyben a felperesek az 1996. évi engedékenységi közlemény közzétételét követően, különösen a 2001. március 22-én velük szemben lefolytatott

vizsgálat után bármikor kinyilváníthatták volna a Bizottsággal való együttműködési szándékukat.

132 Nem lehet tehát a Bizottság terhére róni, hogy más vállalkozásoknál további vizsgálatokat tartott, sem pedig azt, hogy a COMP/E-1/38.240 – „ipari csövek"-ügy keretében tájékoztatáskéréseket küldött, anélkül hogy azokról a felpereseket tájékoztatta volna.

133 A COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek"-ügy keretében küldött tájékoztatáskérésekre alapított évet illetően emlékeztetni kell arra, hogy – noha a vállalkozások által tanúsított együttműködés mértékének értékelése nem függhet tisztán véletlenszerű tényezőktől, mint például a Bizottság általi meghallgatásuk sorrendje (a Törvényszék T-48/98. sz., Acerinox kontra Bizottság ügyben 2001. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2001., II-3859. o.] 140. pontja) – a különböző vállalkozások által nyújtott együttműködés mértékét csak akkor lehet összehasonlíthatónak tekinteni, ha e vállalkozások – a közigazgatási eljárás ugyanazon szakaszában és hasonló körülmények között – hasonló információkat szolgáltatnak (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-45/98. és T-47/98. sz., Krupp Thyssen Stainless és Acciai speciali Terni kontra Bizottság egyesített ügyekben 2001. december 13-án hozott ítéletének [EBHT 2001., II-3757. o.] 245. pontját).

134 A jelen ügyben nem vitás, hogy a Bizottság a COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek"-ügyben a Boliden-csoporthoz, a HME-hez és a Chalkorhoz 2003. március 3-án, a felperesekhez pedig március 20-án intézett tájékoztatáskérést. E tekintetben ki kell emelni, hogy e négy vállalkozás közül kizárólag a Chalkor kezdett együttműködni a Bizottsággal a kifogásközlés Bizottság általi megküldése előtt. Ugyanis, noha a Chalkor 2003 áprilisában kezdett együttműködni a Bizottsággal, a felperesek az együttműködésüket csak az eljárás jóval későbbi szakaszában ajánlották fel, azaz 2003 novemberében, miután 2003. augusztus 29-én megkapták a kifogásközlést. Mivel a felperesek nem bizonyították, hogy késedelmes együttműködésük annak tudható be, hogy a tájékoztatáskérést 17 nappal később kapták meg, mint a

Boliden-csoport, a HME és a Chalkor, az említett tájékoztatáskérések késedelmes megküldésére alapított érvüket el kell utasítani.

135 A fentiek összességére tekintettel a Bizottság általi vizsgálat lefolytatásának állítólagos hátrányosan megkülönböztető módjára alapított kifogást el kell utasítani.

A felpereseknek a SANCO-megállapodásokban, valamint a WICU- és Cuprotherm-megállapodásokban résztvevőkkel szembeni állítólagos hátrányos megkülönböztetéséről

– A felek érvei

136 A felperesek különösen úgy érvelnek, hogy a Bizottságnak a bírságok összegének megállapításakor különbséget kellett volna tennie azon vállalkozások között, akik kizárólag a kartell egyik ágában vettek részt, valamint azok között, akik annak két vagy több ágában is részt vettek.

137 E tekintetben a felperesek vitatják a Bizottságnak a megtámadott határozat (689) preambulumbekezdésében foglalt megállapítását, miszerint nem lehetett bizonyítani, hogy a SANCO-megállapodásokban résztvevők közötti együttműködés 1988 és 1995 között sokkal szorosabb volt, mint a kiterjedt európai megállapodásokban résztvevők között fennálló együttműködés. A felperesek szerint a SANCO-megállapodások a Bizottságnak a megtámadott határozatban foglalt megállapításával

ellentétben sokkal szorosabb és jelentősen versenyellenesebb együttműködést jelentettek, mint a kiterjedt európai megállapodások.

138 Ami a Bizottság ellenkérelmében javasolt azon megoldást illeti, hogy az esetleges eltérő bánásmód orvoslása érdekében növeljék a „SANCO-gyártókra" kiszabott bírságok összegét, a felperesek azt állítják, hogy e megoldás hallgatólagosan, de világosan annak elismerését jelenti, hogy a kérdéses vállalkozásokra kiszabott bírságok összegét illetően a megkülönböztetés hiánya nem igazolt.

139 A WICU- és Cuprotherm-megállapodásokat illetően a felperesek hangsúlyozzák, hogy azon tény, hogy a Bizottság a piaci részesedések meghatározása érdekében az eltérő bánásmód keretében összesítette a sima, rézből készült vízvezetékcsövekkel elért forgalmat és a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövekkel elért forgalmat, nem tekinthető a „WICU- és Cuprotherm-gyártók" szigorúbb szankcionálása eszközének. A felperesek szerint ezen összesítés szükséges volt, mivel a Bizottság a megtámadott határozat (459) preambulumbekezdésében bizonyította, hogy a sima, rézből készült vízvezetékcsövekre vonatkozó megállapodások szükségképpen kihatottak a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövekre is.

140 A felperesek továbbá úgy vélik, hogy a KME-csoportnak a WICU- és Cuprotherm-megállapodásokban való részvételét illetően nyújtott tényleges mentesség (a megtámadott határozat (760) és (761) preambulumbekezdése) csak akkor lehetett volna elfogadható, ha a bírságok kiindulási összegének megállapítása során a „WICU- és Cuprotherm-gyártókat" kezdettől fogva más kategóriába sorolták volna.

141 A felperesek végül azt állítják, hogy a Bizottság nem indokolta meg azon döntését, hogy a bírságok összegének megállapítása során miért nem tett különbséget azon

vállalkozások között, akik – mint a felperesek is – kizárólag a kiterjedt európai megállapodásokban vettek részt, valamint a KME-csoport és a Wieland között, akik nemcsak a kiterjedt európai megállapodásokban, hanem a WICU- és Cuprotherm-megállapodásokban is részt vettek. E mulasztás az EK 253. cikk megsértését jelenti.

142 A Bizottság a jogalap elutasítását kéri. Védelmének alátámasztása érdekében a megtámadott határozat (459), (461) és (462) preambulumbekezdésére hivatkozva úgy érvel, hogy megállapította, hogy a jogsértés két (Boliden-csoport) vagy három ágában (KME-csoport és Wieland) részt vevő vállalkozások olyan, több elemből álló jogsértést követtek el, amelynek a kifejeződései elkülönülnek, de egymáshoz kapcsolódnak. Ugyanakkor a Bizottság hangsúlyozza, hogy a csupán a jogsértés harmadik ágában részt vevő vállalkozásokat, azaz az IMI- és az Outokumpu-csoportot, a Muellert, a Buntmetall-csoportot, a HME-t és a Chalkort nem tekintette a SANCO-megállapodásokban, valamint a WICU- és Cuprotherm-megállapodásokban résztvevőknek.

143 Következésképpen a Bizottság úgy véli, hogy azzal, hogy megállapította a felperesek felelősségét az általuk elkövetett jogsértésért, nem sértette meg a büntetések és jogkövetkezmények egyéniesítésének elvét.

144 A SANCO-megállapodásokat illetően a Bizottság azt állítja, hogy a „SANCO-gyártók” által elkövetett jogsértés súlya hasonló a felperesek által elkövetetthez. A Bizottság a megtámadott határozat (130), (131), (137), (138), (199)–(213), (236), (265), (277) és (310) preambulumbekezdésére hivatkozva azt állítja, hogy a kiterjedt európai megállapodások az ügyfelek elosztását, a rendszeres és szisztematikus felügyeleti rendszert, valamint az ármegállapodásokat célozták.

145 A SANCO-megállapodások és a kiterjedt európai megállapodások egyidejű jelenlétét illetően a Bizottság emlékeztet arra, hogy a „SANCO-gyártókat” a kiterjedt európai megállapodásokon belül külön csoportnak tekintették, és e gyártók egymás között már a kiterjedt csoport találkozói előtt megállapodtak. A kiterjedt európai

megállapodások tagjai ugyanis hasznot húztak a „SANCO-gyártók” által okozott versenykorlátozásból azzal, hogy azt felvették saját jogellenes megállapodásaikba. A „SANCO-gyártók” közötti összehangolás és a kiterjedt európai megállapodások keretében megfigyelt összehangolás azonban lényegében ugyanazon kérdésekre vonatkozott.

146 A Bizottság előadja, hogy még ha a Törvényszék helyt is adna a felperesek azon érvének, miszerint a SANCO-megállapodások versenyellenesebb természetűek voltak, mint a kiterjedt európai megállapodások, semmiképpen nem lenne indokolt a rájuk kiszabott bírság összegét csökkenteni. A Bizottság úgy véli, hogy a felperesekre kiszabott bírság összege pontosan tükrözi az általuk nyilvánvalóan elkövetett jogsértés súlyát. Ezzel összefüggésben a megtámadott határozat (490) preambulumbekezdésére hivatkozik annak hangsúlyozása érdekében, hogy a felperesek a kartellben igen jelentős szerepet játszottak.

147 Ennélfogva a Bizottság úgy véli, hogy a jelen ügyben hivatkozott hiány orvoslásának legmegfelelőbb módja a „SANCO-gyártókra”, azaz a KME-csoportra, a Wielandra és a Boliden-csoportra kiszabott bírság összegének növelése, nem pedig a felperesekre kiszabott bírság összegének csökkentése.

148 A WICU- és Cuprotherm-megállapodásokat illetően a Bizottság előadja, hogy valóban eltérő bánásmódban részesítette egyrészről a felpereseket, másrészről pedig a KME-csoportot és a Wielandot.

149 E tekintetben a Bizottság úgy érvel, hogy ha a megtámadott határozatban külön jogsértéseket állapított volna meg egyrészről a sima, rézből készült vízvezetékcsöveket illetően, másrészről pedig a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsöveket illetően, a sima, rézből készült vízvezetékcsövekre vonatkozó jogsértéssel kapcsolatos eltérő bánásmód érdekében a vállalkozásokat kizárólag e termék értékesítésére alapozva kategorizálta volna. Ez esetben a felperesek piaci részesedése nagyobb lett volna, a rájuk kiszabott bírság összege pedig magasabb lett volna. Ugyanis a felperesek releváns forgalma, azaz a sima, rézből készült vízvezetékcsövek értékesítésével elért forgalom megegyezik a Bizottság által a megtámadott határozatban figyelembe

vett forgalommal, azonban a teljes piac mérete, azaz a sima, rézből készült vízvezetékcsövek teljes értékesítése nem éri el a Bizottság által a megtámadott határozatban hivatkozott méretet, azaz a sima és a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövek teljes értékesítését.

150 A Bizottság elutasítja a felperesek azon állítását is, miszerint a sima, rézből készült vízvezetékcsövekkel elért forgalom és a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövekkel elért forgalom összesítése abban az esetben is szükséges lett volna, ha a WICU- és Cuprotherm-megállapodások nem léteztek volna. A Bizottság úgy véli, hogy e feltevés „önmagában logikátlan". Azzal jár ugyanis, hogy a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövekre vonatkozó jogellenes megállapodások hiányában a sima, rézből készült vízvezetékcsöveket és műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsöveket is gyártó vállalkozásokra nagyobb bírságot kellene kiszabni, mint a csak sima, rézből készült vízvezetékcsöveket gyártó vállalkozásokra. A kartellben ugyanolyan jelentőséggel bíró vállalkozásokat ennélfogva – attól függően, hogy gyártanak-e a kartell hatálya alá tartozó csöveket, vagy sem – különböző összegű bírsággal szankcionálnák.

151 A Bizottság előadja, hogy amennyiben a Törvényszék a felperesek érvét elfogadja, a Bizottság azt javasolja, hogy a Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva növelje meg a rájuk kiszabott bírságot úgy, hogy az tükrözze a nagyobb piaci részesedésüket, következésképpen a sima, rézből készült vízvezetékcsövekre vonatkozó kartellben való viszonylagos nagyobb jelentőségüket.

– A Törvényszék álláspontja

152 Először is az indokolási kötelezettség megsértésére vonatkozó állítást illetően az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy a versenyjog megsértése címén kiszabott bírságok

megállapítása keretében a Bizottság az említett kötelezettségnek eleget tesz, ha a határozatában megjelöli az értékelés azon elemeit, amelyek lehetővé tették számára a jogsértés súlyának és időtartamának felmérését (lásd a fenti 107. pontban hivatkozott Limburgse Vinyl Maatschappij és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 463. pontját és az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlatot).

153 A jelen ügyben a felperesek nem érvelnek úgy, hogy a megtámadott határozat nem jelöli meg azon elemeket, amelyek alapján a Bizottság az általuk elkövetett jogsértés súlyát és időtartamát értékelte. Következésképpen el kell utasítani a felperesek kizárólag azon tényre vonatkozó kifogását, hogy a Bizottság nem fejtette ki, hogy miért nem kezelte őket a „WICU- és Cuprotherm-gyártóktól" eltérően. Az EK 253. cikk a fenti 152. pontban hivatkozott ítélkezési gyakorlatra tekintettel ugyanis nem értelmezhető úgy, hogy az arra kötelezi a Bizottságot, hogy határozataiban magyarázza meg, hogy a bírság összegének kiszámításánál a megtámadott határozatban ténylegesen alkalmazott megközelítéssel szemben miért nem alkalmazott más alternatív megközelítéseket (lásd ebben az értelemben analógia útján a Törvényszék T-319/94. sz., Fiskeby Board kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-1331. o.] 127. pontját).

154 Másodszor a jelen kifogás megalapozottságát illetően előzetesen emlékeztetni kell azon elvekre, amelyeket az ítélkezési gyakorlat az EK 81. cikk (1) bekezdésének kartell típusú megsértéséből eredő egyéni felelősséget illetően alakított ki.

155 A jogsértésért való felelősséget mint olyat illetően az ítélkezési gyakorlatból kitűnik, hogy azon tény, hogy a vállalkozás nem vett közvetlenül részt a teljes kartell összes alkotóelemében, nem mentesítheti e vállalkozást az EK 81. cikk (1) bekezdésének megsértéséért való felelőssége alól, ha bizonyítást nyer, hogy szükségszerűen tudnia kellett egyrészről, hogy az az összejátszás, amelyben részt vesz, egy átfogó terv részét képezi, másrészről pedig, hogy ezen átfogó terv a kartell alkotóelemeinek összességére kiterjed (lásd ebben az értelemben a Bíróság C-49/92. P. sz., Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben 1999. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 1999., I-4125. o.] 87. pontját; a Törvényszék T-295/94. sz., Buchmann kontra Bizottság ügyben 1998. május 14-én hozott ítéletének [EBHT 1998., II-813. o.] 121. pontját és

T-99/04. sz., AC-Treuhand kontra Bizottság ügyben 2008. július 8-án hozott ítéletének [EBHT 2008., II-1501. o.] 130. és 131. pontját).

156 A Bizottságnak, miután bizonyította a kartell fennállását, és megállapította annak résztvevőit, a bírságok kiszabása érdekében meg kell vizsgálnia az egyes vállalkozások részvételének relatív súlyát. Ez kitűnik mind az ítélkezési gyakorlatból (lásd ebben az értelemben a fenti 155. pontban hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 90. és 150. pontját, a fenti 118. pontban hivatkozott Dansk Rørindustri és társai kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 145. pontját és a fenti 155. pontban hivatkozott AC-Treuhand kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 133. pontját), mind pedig az iránymutatásból, amely egyéniesített kiindulási összeg kiszámítását eredményező eltérő bánásmódot irányoz elő, valamint előírja azon súlyosító és enyhítő körülmények figyelembevételét, amelyek lehetővé teszik a bírság összegének módosítását, tekintettel különösen az érintett vállalkozásoknak a jogsértés megvalósításában játszott aktív vagy passzív szerepére.

157 A vállalkozásra azonban sosem szabható ki olyan bírság, amelynek összegét olyan összejátszásban való részvételre tekintettel számították ki, amely tekintetében nem állapították meg a felelősségét (a Törvényszék T-28/99. sz., Sigma Tecnologie kontra Bizottság ügyben 2002. március 20-án hozott ítéletének [EBHT 2002., II-1845. o.] 79–82. pontja).

158 A fent említett elvek fényében kell megvizsgálni a felperesek azon kifogását, miszerint a Bizottság nem vette figyelembe a kartellben való korlátozott részvételüket.

159 Nem vitás, hogy a felperesek csak a kiterjedt európai megállapodásokban vettek részt, és kizárólag a kartell ezen ágában való részvételükért állapították meg a felelősségüket (a megtámadott határozat (461) preambulumbekezdése). A Bizottság azonban nem vizsgálta meg azon kérdést, hogy a kartell kizárólag egyetlen ágában részt vevő jogsértő vállalkozás az 1/2003 rendelet 23. cikkének (3) bekezdése értelmében kevésbé súlyos jogsértést követ-e el, mint azon jogsértő vállalkozás, amely ugyanazon kartell keretében annak valamennyi ágában részt vesz. E kérdés a jelen ügyben annál is inkább jelentős volt, mivel a felperesek felelősségét nem állapították meg a kartell másik két ága, azaz a SANCO-megállapodások, valamint a WICU- és Cuprotherm-megállapodások tekintetében.

160 A Bizottság a megtámadott határozat (689) preambulumbekezdésében ugyanis megállapította, hogy nem kell eltérő bánásmódot alkalmazni azon jogsértő vállalkozásokkal szemben, akik kizárólag a kiterjedt európai megállapodásokban vettek rész, illetve akik a SANCO-megállapodásokban is részt vettek, mivel a SANCO-megállapodások keretében való együttműködés nem volt sokkal szorosabb, mint a kiterjedt európai megállapodások keretében megvalósult együttműködés.

161 Meg kell állapítani, hogy a Bizottság érvelése téves, mivel a kartell különböző ágainak intenzitása közötti összehasonlítás esetleg akkor lett volna releváns, ha a felperesek a kartell több ágában is részt vettek volna, amiről a jelen ügyben nincs szó.

162 Azon vállalkozás ugyanis, amelynek a felelősségét a kartell több ága tekintetében is megállapították, nagyobb mértékben hozzájárul e kartell hatékonyságához és súlyához, mint az ugyanazon kartell kizárólag egyetlen ágában részt vevő jogsértő vállalkozás. Ennélfogva az első vállalkozás súlyosabb jogsértést követ el, mint a második.

163 E tekintetben hangsúlyozni kell, hogy a büntetések egyéniesítésének és a személyes felelősségnek az elve alapján a Bizottság az egyes jogsértő vállalkozások kartellben való részvétele relatív súlyának értékelésekor köteles figyelembe venni azon tényt, hogy a fenti 155. pontban hivatkozott Bizottság kontra Anic Partecipazioni ügyben hozott ítélet 87. pontja értelmében egyes jogsértő vállalkozások felelősségét adott esetben nem állapították meg e kartell valamennyi ága tekintetében.

164 Az iránymutatás alkalmazása keretében ezen értékelést szükségszerűen az egyénieesített kiindulási összeg megállapításának szakaszában kell elvégezni, mivel az enyhítő körülmények figyelembevétele csupán a bírság alapösszegének módosítását teszi lehetővé a kartell jogsértő vállalkozás általi működtetésének módjai alapján. Márpedig azon jogsértő vállalkozás, amelynek e kartell bizonyos ágai tekintetében nem állapították meg a felelősségét, nem játszhatott szerepet az említett ágak működtetésében. A versenyjogi szabályok megsértése a vele szemben megállapított jogsértés korlátozott terjedelme miatt kevésbé súlyos, mint a versenyjogi szabályoknak a jogsértés valamennyi ágában részt vevő jogsértő vállalkozásoknak betudható megsértése.

165 A Bizottság azon érve, miszerint a kiterjedt európai megállapodások valamennyi tagja hasznot húzott a „SANCO-gyártók" által okozott versenykorlátozásból, nem fogadható el, mivel a Bizottság nem állapította meg a felperesek felelősségét a kérdéses jogsértés SANCO-megállapodásokra vonatkozó ágát illetően. E tekintetben ki kell továbbá emelni, hogy az árkartell versenyellenes hatása természeténél fogva alkalmas arra, hogy abból az érintett piacon jelenlévő valamennyi szállító, és nem csupán az említett kartellben részt vevő vállalkozások húzzanak hasznot.

166 A fentiekre tekintettel meg kell állapítani, hogy a Bizottság megsértette az egyenlő bánásmód elvét, amikor a bírságok összegének kiszámításakor elmulasztotta figyelembe venni azon tényt, hogy a KME-csoporttól, a Wielandtól és a Boliden-csoporttól eltérően a felperesek csak a kartell egyik ágában vettek részt, és ennélfogva különböző helyzeteket azonos módon kezelt, anélkül hogy e bánásmód objektíve igazolható lenne.

167 Ami az e megállapításból levonandó következtetéseket illeti, a Bizottság a SANCO-megállapodásokat illetően azt javasolja, hogy a Törvényszék a felperesekre kiszabott bírság csökkentése helyett a „SANCO-gyártókra" kiszabott bírságok összegét növelje meg. A Törvényszék korlátlan felülvizsgálati jogkörében eljárva azonban úgy véli, hogy a Bizottság által alapul vett kiindulási összeg a kartell mindhárom ága által képviselt súlyhoz képest megfelelő jellegű, és a felperesekre kiszabott bírság kiindulási

összegét kell csökkenteni azon tény figyelembevétele érdekében, hogy a Bizottság a felperesek felelősségét kizárólag a kartell harmadik ágában való részvételük tekintetében állapította meg.

168 A Bizottság azon állítása, miszerint a felperesek a kartellben jelentős szerepet játszottak, nem kérdőjelezi meg e következtetést. Meg kell ugyanis állapítani először is, hogy a Bizottság a megtámadott határozatban nem vélte úgy, hogy az IMI-csoportnak a kiterjedt európai megállapodásokban való szerepe az iránymutatás értelmében súlyosító körülménynek minősül. Másodszor a Bizottság a jelen eljárásban nem adta elő azon okokat, amelyek miatt az értékelése e tekintetben téves lett volna. Ennélfogva a bírság összegének megállapítása keretében nem indokolt, hogy a Törvényszék a felpereseknek a kiterjedt európai megállapodásokban való szerepét illetően a Bizottság értékelését a sajátjával helyettesítse.

169 Továbbá azon esetleges állítást illetően, miszerint a felperesek SANCO-megállapodásokban való részvételének hiányát elegendően tükrözte az egyéniesített kiindulási összegük, mivel a „SANCO-csöveket" nem forgalmazó felperesek piaci részesedését valamennyi, sima, rézből készült vízvezetékcsöveket gyártó vállalkozás forgalma – ideértve a „SANCO-csövek" értékesítésével elért forgalmat is – alapján számították ki, a következőket kell megállapítani.

170 A SANCO-megállapodások és a kiterjedt európai megállapodások ugyanazon releváns piacot, azaz a sima, rézből készült vízvezetékcsövek piacát érintették. Ennélfogva a Bizottság a felperesek érintett piacon való piaci részesedésének kiszámítása érdekében még a SANCO-megállapodások hiányában is köteles lett volna figyelembe venni a SANCO-csövek értékesítésével elért forgalmat.

171 A WICU- és Cuprotherm-megállapodásokat illetően azonban más a helyzet. E megállapodások a sima, rézből készült vízvezetékcsöveket nem helyettesíthető termékeket

érintettek. A megtámadott határozat (459) preambulumbekezdéséből ugyanis kitűnik, hogy a sima, rézből készült vízvezetékcsövek és a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövek elkülönült érintett piacokat jelentenek.

172 Ennélfogva azáltal, hogy a Bizottság a sima, rézből készült vízvezetékcsövek piacán tevékenykedő felperesek piaci részesedését a sima, rézből készült vízvezetékcsövek piacán elért forgalomra és a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövek piacán elért forgalomra tekintettel számította ki, a felperesek esetében ténylegesen kisebb piaci részesedést, és ennélfogva alacsonyabb egyéniesített kiindulási összeget állapított meg, mint amelyet akkor állapított volna meg, ha a piaci részesedésüket kizárólag az azon piacon elért forgalomra tekintettel számította volna ki, ahol a felperesek ténylegesen részt vettek a kartellben.

173 A felperesek azon állítása, miszerint a sima, rézből készült vízvezetékcsövekkel elért forgalom és a műanyag szigetelésű, rézből készült vízvezetékcsövekkel elért forgalom összesítése abban az esetben is szükséges lett volna, ha a WICU- és Cuprotherm-megállapodások nem léteztek volna, nyilvánvalóan téves. Az ítélkezési gyakorlatból és az iránymutatásból egyáltalán nem tűnik ki, hogy a Bizottság a kartell tagjai piaci részesedésének kiszámítása során az eltérő bánásmód érdekében köteles figyelembe venni a kérdéses jogsértés tárgyát képező termékektől eltérő más termékekkel elért forgalmat is.

174 A fentiek összességére tekintettel kizárólag a felperesekre kiszabott bírság összegét kell módosítani a SANCO-megállapodásokban való részvételük hiányának kifejezésre juttatása érdekében. E megváltoztatás konkrét következményei a lenti 187–190. pontban kerülnek kifejtésre.

Az arányosság elvének megsértésére alapított jogalapról

A felek érvei

175 A felperesek úgy vélik, hogy a rájuk kiszabott bírság összege és a rézből készült vízvezetékcsövek területén folytatott tevékenységeik gazdasági értéke között aránytalanság áll fenn. Ezen aránytalanságot az okozza, hogy a piac mérete és a felperesek által elért forgalom, amelyeket a Bizottság a bírságok összegének megállapításakor alapul vett, mesterségesen fel vannak nagyítva, és teljesen téves képet mutatnak a piac valós értékéről és az elért forgalomról.

176 E tekintetben a felperesek azt állítják, hogy csőgyártóként egyáltalán nem tudják befolyásolni a fő nyersanyaguk, vagyis a réz árát, amely 50–65%-át teszi ki az ügyfeleik által fizetett végső árnak. A felperesek emlékeztetnek arra, hogy a kartell tevékenységei nem a rézellátásra vonatkoztak, és egyáltalán nem tudták befolyásolni a réz árát, mivel a fém árát a London Metal Exchange (Londoni Fémtőzsde) napi jegyzései határozzák meg. A fém ára kizárólag olyan tényezőt jelentett, amelyet a felperesek által fizetett szinten kellett áthárítani az ügyfelekre.

177 A felperesek hangsúlyozzák, hogy érvelésük nem a jogsértés súlyának és a piac méretével való viszonyának értékelésére vonatkozik, hanem az iránymutatás 5. pontjának b) alpontjában említett arányosság elvére. A felperesek ezen érv alátámasztása érdekében továbbá a Bizottság határozathozatali gyakorlatára is hivatkoznak.

178 A felperesek hozzáteszik, hogy a rézből készült vízvezetékcsövek területén folytatott tevékenységüket – amelynek könyv szerinti nettó értéke megközelítőleg 34 millió euró volt – körülbelül 18,1 millió euróért értékesítették. Ezen ár is azt mutatja, hogy a kiszabott bírság összege, azaz a 44,98 millió euró aránytalan.

179 A Bizottság a jogalap elutasítását kéri.

A Törvényszék álláspontja

180 Előzetesen hangsúlyozni kell, hogy a Bizottság a bírság kiindulási összegének meghatározásához figyelembe veheti az érintett piac méretét, ám erre nem feltétlenül köteles (a fenti 109. pontban hivatkozott BASF kontra Bizottság ügyben hozott ítélet 134. pontja és a T-322/01. sz., Roquette Frères kontra Bizottság ügyben 2006. szeptember 27-én hozott ítélet [EBHT 2006., II-3137. o.] 149. és 150. pontja), ahogyan a Bizottság a jelen ügyben eljárt.

181 A felperesek jogalapja azon a feltevésen alapul, hogy a Bizottság az érintett ágazat értékének megállapítása során tévesen vette figyelembe a réz árát.

182 Ez a feltevés azonban téves. Ugyanis semmiféle ésszerű érv nem követeli meg, hogy az érintett piac forgalmát bizonyos gyártási költségek kizárásával számítsák ki. Amint azt a Bizottság helyesen jegyezte meg, minden ipari ágazatban léteznek a végtermékkel járó költségek, amelyeket a gyártó nem képes ellenőrzése alá vonni, egész tevékenységének mégis olyan alapvető elemét képezik, amelyek ebből következően a bírság kiindulási összegének meghatározása során nem zárhatók ki a forgalmából (lásd ebben az értelemben a Törvényszék T-25/95., T-26/95., T-30/95–T-32/95., T-34/95–T-39/95., T-42/95–T-46/95., T-48/95., T-50/95–T-65/95., T-68/95–T-71/95., T-87/95., T-88/95., T-103/95. és T-104/95. sz., Cimenteries CBR és társai kontra

Bizottság egyesített ügyekben 2000. március 15-én hozott ítéletének [EBHT 2000., II-491. o.] 5030. és 5031. pontját).

183 Az a tény, hogy a réz ára a vízvezetékcsövek végső árának jelentős részét teszi ki, vagy hogy a réz árának ingadozásaival járó kockázatok sokkal nagyobbak, mint más nyersanyagok tekintetében, nem cáfolja meg ezt a következtetést, és nem kötelezi a Bizottságot az iránymutatás 5. pontja b) alpontjának alkalmazására.

184 Továbbá meg kell jegyezni, hogy a felperesek által hivatkozott bizottsági határozatok nem relevánsak, mivel a Bizottság korábbi határozathozatali gyakorlata nem szolgál a versenyjogi bírságok jogi kereteként.

185 Ezenkívül meg kell állapítani, hogy a felperesek által – azt állítva, hogy a rájuk kiszabott bírság összege túllépi a rézből készült vízvezetékcsövek területén folytatott tevékenységüket – bemutatott számszerűsített adatok nem elegendőek annak megállapításához, hogy a bírságuk összege aránytalan. A felperesek ugyanis nem jelölték meg az említett számszerűsített adatok alapjául szolgáló elemeket.

186 Tehát a jelen jogalap egészét mint megalapozatlant el kell utasítani.

3. *A bírság végső összegének a megállapításáról*

187 Ahogyan a fenti 79–97. és 154–174. pontból kitűnik, a megtámadott határozatot meg kell változtatni, mivel a Bizottság a bírság összegének megállapításakor nem vette figyelembe egyrészről azt, hogy a felperesek 1994. december 1-je és 1996. április 11.

között megszakították a kartellben való részvételüket, másrészről pedig azon tényt, hogy a SANCO-megállapodásokban nem vettek részt.

188 Egyebekben a Bizottságnak a megtámadott határozatban kifejtett megfontolásai, valamint a bírságok kiszámításának a jelen ügyben alkalmazott módja változatlan marad. A bírság végső összegét tehát a következőképpen kell kiszámítani.

189 A felperesekre kiszabott bírság kiindulási összegét 10%-kal kell csökkenteni annak figyelembevétele érdekében, hogy a kartellben való részvételük súlya kevésbé volt jelentős, mint a „SANCO-gyártóké". A felperesekre kiszabott bírság új kiindulási összegét tehát 21,42 millió euróban kell megállapítani.

190 Mivel a felperesek kétszer vettek részt a kartellben egy tíz évet és egy hónapot kitevő tényleges időszakban, az időtartamra tekintettel 100%-os növelést kell alkalmazni, ami 42,84 millió eurós alapösszeget eredményez. A Bizottság által az 1996. évi engedékenységi közlemény D. pontja alapján a felpereseknek nyújtott 10%-os csökkentést figyelembe véve a felperesekre kiszabott bírság végső összege tehát 38,556 millió eurót teszi ki.

A költségekről

191 Az eljárási szabályzat 87. cikkének 2. §-a alapján a Törvényszék a pervesztes felet kötelezi a költségek viselésére, ha a pernyertes fél ezt kérte. Az eljárási szabályzat 87. cikke 3. §-ának első bekezdése alapján azonban részleges pernyertesség esetén,

illetve kivételes okból a Törvényszék elrendelheti a költségeknek a felek közötti megosztását vagy azt, hogy a felek mindegyike maga viselje saját költségeit.

192 A részleges pernyertességre és a fenti 94. pontban tett megállapításra tekintettel a Törvényszék úgy véli, hogy a jelen ügy körülményeinek helyes mérlegelése azt kívánja, hogy a Bizottság viselje saját költségeit, valamint a felperesek költségeinek 40%-át.

A fenti indokok alapján

A TÖRVÉNYSZÉK (nyolcadik tanács)

a következőképpen határozott:

1) A Törvényszék az [EK] 81. cikk és az EGT-Megállapodás 53. cikke alkalmazására vonatkozó eljárásban (COMP/E-1/38.069 – „rézből készült vízvezetékcsövek”-ügy) 2004. szeptember 3-án hozott C (2004) 2826 bizottsági határozat 1. cikke h)–j) pontját az 1994. december 1-jétől 1996. április 11-ig tartó időszakra vonatkozó részében megsemmisíti.

2) A Törvényszék az IMI plc, az IMI Kynoch Ltd és a Yorkshire Copper Tube vállalkozásokra a C (2004) 2826 határozat 2. cikkének f) pontjában egyetemlegesen kiszabott bírság összegét 38,556 millió euróban állapítja meg.

3) A Törvényszék a keresetet ezt meghaladó részében elutasítja.

4) Az Európai Bizottság viseli saját költségeit, valamint az IMI, az IMI Kynoch és a Yorkshire Copper Tube részéről felmerült költségek 40%-át.

5) Az IMI, az IMI Kynoch és a Yorkshire Copper Tube viseli saját költségei 60%-át.

Martins Ribeiro Papasavvas Wahl

Kihirdetve Luxembourgban, a 2010. május 19-i nyilvános ülésen.

Aláírások

Tartalomjegyzék

A jogvita előzményei ..... II - 1777

1. A közigazgatási eljárás ..... II - 1777

2. A megtámadott határozat ..... II - 1780

Az érintett termékek és piacok ..... II - 1786

A kérdéses jogsértés összetevői ..... II - 1787

A „SANCO-gyártók" közötti megállapodások ..... II - 1787

A „WICU- és Cuprotherm-gyártók" közötti megállapodások ..... II - 1788

Kiterjedt európai megállapodások ..... II - 1789

A kérdéses jogsértés időtartama és folyamatos jellege ..... II - 1790

A bírságok összegének meghatározása ..... II - 1791

A bírságok kiindulási összege ..... II - 1792

– A jogsértés súlya ..... II - 1792

– Eltérő bánásmód ..... II - 1794

A bírságok alapösszege ..... II - 1795

Súlyosító és enyhítő körülmények ..... II - 1798

Az 1996. évi engedékenységi közlemény alkalmazása ..... II - 1799

A bírságok végső összege ..... II - 1800

Az eljárás és a felek kérelmei ..... II - 1801

A jogkérdésről ..... II - 1802

1. A megtámadott határozat részleges megsemmisítése iránti kérelemről ..... II - 1803

Az egyenlő bánásmód elvének megsértésére és nyilvánvaló mérlegelési hibára alapított jogalapról ..... II - 1803

A felek érvei ..... II - 1803

A Törvényszék álláspontja ..... II - 1808

A védelemhez való jog megsértésére alapított jogalapról ..... II - 1814

A felek érvei ..... II - 1814

A Törvényszék álláspontja ..... II - 1815

2. A bírság összegének csökkentése iránti kérelemről ..... II - 1818

Az egyenlő bánásmód elvének megsértésére alapított jogalapról ..... II - 1820

A Bizottság általi vizsgálat lefolytatásának hátrányosan megkülönböztető módjáról ..... II - 1820

– A felek érvei ..... II - 1820

– A Törvényszék álláspontja ..... II - 1821

A felpereseknek a SANCO-megállapodásokban, valamint a WICU- és Cuprotherm-megállapodásokban résztvevőkkel szembeni állítólagos hátrányos megkülönböztetéséről ..... II - 1824

– A felek érvei ..... II - 1824

– A Törvényszék álláspontja ..... II - 1828

Az arányosság elvének megsértésére alapított jogalapról ..... II - 1835

A felek érvei ..... II - 1835

A Törvényszék álláspontja ..... II - 1836

3. A bírság végső összegének a megállapításáról ..... II - 1837

A költségekről ..... II - 1838